Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 226 — ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1884 — (Ն. Տ.) 15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — 23 ԶԻԼՀԻՃՃԷ 1301

ԳԱՆՄԱՆԸ

Ցանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղուրուշ է. աւելի անգամներու համար պատասխանելու դիպաւորութիւն կը լայ։

Օրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել «Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ. Գալատիա, Նորատունկեան խան։ Իսկ գաւառներէն հեռաւորեալ հասցէին՝

درعليه‌ده غلطه‌ده خانده نورادونكيان

غزته‌سى اداره‌سنه

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի. Պոլսոյ	համար	Տարեկան	գահեկան	արծաթ	200
»	»	Վեցամսեայ	»	»	100
»	»	Եռամսեայ	»	»	50
»	»	Հատով	»	»	1
Գաւառաց	համար	Տարեկան	»	»	240
»	»	Վեցամսեայ	»	»	120
»	»	Եռամսեայ	»	»	60
Օտար	երկիրներ	Տարեկան	Ֆրանք		56
»	»	Վեցամսեայ	»		28

Գուրս գրուած լրագրաց համար ծախքը խմբագրութեան պրոյ է։

40 ՓԱՐԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՌՈՒՍ ՄԱՄՈՒԼԸ

Բ.

—o—

Երկրին նիւթական և բարոյական ամենէն կենսական շահուց վրայ խորհրդածութիւնք և երբեմն այս կարգի նիւթոց վերաբերող պարզ լուրերն իսկ արգիլուած են ռուս մամլոյն։ Ա. ւասիլ մի քանի օրինակներ.

Մի եւ նոյն տարւոյ (1881) յունիս 3 ին, հրամանագիր մը լրագրաց արգիլեց խորհրդածութիւններ ընել յատուկ յանձնախմբին գործողութեանց վրայ, որոյ պաշտօնն է նուազեցնել գիւղացւոց գնած հողերուն գինը։

Օգստ. 19 ին, արգիլուեցաւ որ և է լուր հրատարակել յատուկ յանձնախմբին տեղեկագրոյն վրայ, որ կը խօսի բնիկ ժողովրդեան և Հրէից յարաբերութեանց վրայ։

Հոկտ. 10 ին արգիլուեցաւ որ և է յօդուած հրատարակել գիւղացիներուն երկրին մէկ կողմէն ուրիշ կողմ գաղթելուն վրայ։

1882 յունուար 28 ին, սովորական եղանակաւ հրամայեցաւ որ, «Մասնագիտական դպրոցներու կազմակերպութեան մէջ բարենորոգումներ մուծանել առաջադրուած լինելով, այս խնդրոյ վրայ որ և է խորհրդածութիւն կամ լուր չհրատարակուի»։

1882 մարտ 27 ին, «բացարձակապէս արգիլուած է որ և է լուր հրատարակել կալուածոց վերաբաշխման և գիւղացւոց տրուած հողի բաժիններուն հաւասարեցուցման վրայ, կամ որ և է խորհրդածութիւն հրատարակել գիւղացւոց տնտեսական կացութեան վրայ ընդհանրապէս։»

Ապրիլ 20 ին հանուած շրջաբերական մը կ'արգիլէ որ և է ծանօթութիւն հրատարակել Հրէից խնդրոյն առթիւ Նախարարաց խորհրդոյ բանակցութեանց և որոշմանց վերաբերեալ։»

Երբ իրողութիւնք իրենք իրենցմէ կը խօսին, խորհրդածութիւնք աւելորդ են։ Բայց գոնէ վերոյիշեալ արգելքներու համար իբրև մեղմացուցիչ պարագայ մը կրնար ըսուիլ թէ զանոնք հրամայող Նախարարն իւր հասկցած կերպիւ կ'ուզէր պաշտպանել երկրին շահերն, և հանրային կարծեաց դէմ դնելու համար երկրին հանրական շահուց վերնասարեր համարելով, անոր ալ առաջը կ'ուզէր առնուլ։ Բայց լրագրութեան վրայ դրուած արգելքներ ալ կան որոց միակ չարժառիթն է փափաք մը նախարարին-բարեկամները պաշտպանելու, անկարող պաշտօնատարաց զեղծումներն աքօղելու, և ընկերային բարձր դիրք ունեցող անհատներու չար և քմահաճ գործոց ազդեցութիւնը չեղոքացնելու։ Այս պատճառաւ է որ, կ'ըսէ Մոդերնիա, լրագրութեան բերանը բոլորովին կապուած լինելով, պաշտօնական զեղծումունք և ապականութիւն ոչ ուրեք այնքան ընդհանուր դարձած են որքան ի Ռուսիա։

Քանի մը օրինակներ տանք.

1882 հոկտ. 29ին, լրագրաց հրաման եղաւ լուութիւն պահել Կիմպերլիի աշակերտ Պ. Ֆուկալեւիչի քմահաճ արտաքսման վրայ։

Նոյ. 4ին, շրջաբերական մը հանուեցաւ, հրաւիրելով լրագրութիւնն որ լուութիւն պահէ Քազանի Համալսարանին մէջ ծագած խռովութեանց վրայ։

Փետր. 4ին, արգիլուեցաւ որ եւ է լուր հրատարակել Պետական Խորհրդոյ անդամ Պ. Մարքասի իւր հողագործաց հետ վարուելու կերպին վրայ։

Հոկտ. 4ին սա բառերով հրաման մը հանուեցաւ. «Օտար թերթեր կը ծանուցանեն թէ Կոմս Վալուէֆ մեղմակից է Օրենսդրական Նահանգին պետական ստացուածոց յաւելչական գործին մէջ, և միւս ամբասանելոց հետ պիտի դատուի։ Լրագրաց արգիլեալ է արտատպել զայս լուր։»

Քանի մը ռուս կալուածատերք չարաչար տանջած էին իրենց բանւորները։ Լրագրութեան իրաւունքն և պարտքն էր այդպիսի հարստահարչաց դէմ գրել, և նշաւակել անոնց անարժան ընթացքն։ Եւ ահա 1882 յունիս 12ին այս տեսակ հրատարակութիւնք միանգամ ընդ միշտ արգիլուեցան ռուս լրագրաց։

Յունիս 26ին, Նախարարն իմաց տուաւ լրագրապետաց թէ, «կծու յօդուածներ հրատարակուած լինելով Նէրպալոֆի իշխանին և Նորա նախկին ստրկաց գործին վրայ, նկատելով թէ այսպիսի յօդուածներ կրնան գէշ ազդեցութիւն ունենալ ընդհանրապէս կալուածատերաց և գիւղացւոց յարաբերութեանց վրայ, բացարձակապէս արգիլուած է խօսիլ Նէրպալոֆի իշխանի գործին վրայ»։ — Այս հրամանագրոց միակ նպատակն էր պաշտպանել չարագործ և անզգոյշ բայց ազդեցիկ և ընչաւէտ կալուածատէրներ, որք ուրիշ երկրի մը մէջ անպատճառ եղեռնական ատենի մը առջեւ պիտի քաշուէին։

Ցիշենք վերջին օրինակ մ'ալ։

1882 օգոստոսին սարսափելի աղէտ մը պատահեցաւ։ Բուրսքի երկաթուղւոյն վրայ, կառափուռ մը Բուրսքէֆ կոչուած տեղը գծէն դուրս ելաւ, և ամբողջովին ինկաւ ու խորասուզեցաւ ճահիճի մը մէջ։ Ուղեւորաց մեծագոյն մասը դէպ կերպով ջնասուեցան, և 100 անձինք մեռան։ Լիովին ապացուցուեցաւ թէ արկածին պատճառ եղած էր երկաթներու ներքեւ գրուած գերաններու փտութիւնն, որովհետեւ զանոնք նորոգելու յատկացուած դումարներն երկաթուղւոյ վարիչք ու ճարտարապետք իրենց կիսորդն անցուցած էին։ Այս եղելութիւն յայտնուելով, Ռուսիոյ մէկ ծայրէն միւսը զայրոյթի ընդհանուր աղաղակ մը միայն լսուեցաւ։ Լրագիրք բնականապէս ուզեցին արձագանգ լինիլ այս հանրային զգացման։ Իսկ կառավարութիւնն ի՞նչ ըրաւ։ — Փոխանակ ազդու քննութիւն մը հրամայելու, որպէս զի յանցաւորք գտնուին և յօրինակ այլոց պատժուին, լրագրաց ուղղեց սա շրջաբերական, օգոստոս 19 թուով.

«Բուրսքի երկաթուղւոյն վրայ պատահած արկածէն ի վեր, մի քանի լրագիրք յօդուածներ հրատարակեցին, ամբաստանութիւններ ընելով Հաղորդակցութեանց (հանրային շինուածոց) Նախարարութեան պաշտօնատարաց ոմանց դէմ։ Որովհետեւ այս տեսակ յօդուածք գրգռիչ բնութիւն մ'ունին, զանոնք հրատարակող թերթերն ամենախիստ պատժոյք պիտի պատժուին։»

Այսպէս կառավարութիւնը կ'արգիլէր ծնողաց և բարեկամաց՝ բողոքել իրենց դժբախտութեան հեղինակաց դէմ, կամ կարծիք մը յայտնել՝ ապագայի մէջ նմանօրինակ աղետից առաջքն առնելու լուսագոյն եղանակներուն վրայ։

* *

Կարծենք բաւական օրինակներ տրուինք սա եզրակացութեան գալու համար թէ, հրատարակութիւն, վիճաբանութիւն, կարծեաց ազատ արտայայտութիւն՝ ռուս կառավարութեան բոլորովին ատելի բաներ են։ Մինչեւ իսկ երբ կառավարութիւնն որոշէ քայլ մ'առնուլ դէպ յառաջ, բարենորոգում մը մուծանել, իւր առաջին ձեռնարկութիւն է մտադրեալ բարենորոգման վրայ որ և է խորհրդածութիւն արգիլել լրագրաց։ Ամեն ինչ լռութեան մէջ և գաղտնի պէտք է կատարուի։ Բայց մարդկային մտածումը կաշկանդել շատ դժուար է։ Եթէ ազգ մը սկսած է մտածել, անշուշտ որ և է ձեւով մը ի վերջոյ պիտի յայտնէ իւր մտածումն։ Ռուս լրագիրք զօրաւորին դէմ տարին զէնքը կը հանեն, — խորամանկութիւն։ Այս լրագրաց խմբագիրներուն և ընթերցողներուն միջեւ գաղտնի հաղորդակցութիւն մը հաստատուած է։ Ընթերցողք տող ընդ մէջ կարդալով, կ'իմանան իրենց խմբագրաց բուն միտքն։ Որ կ'արտայայտուի ըստ երեւութին անվնաս բացագանչութեամբք, հեռաւոր ակնարկութեամբք և սովորական դարձած կարգ մը պարբերութեամբք, որք արուեստակեալ իմաստ մ'ունին։ Այսպէս տակաւին միտքէ միտք կ'անցնին այն գաղափարներ զորս ռուս աշխարհավարք առաջադրած են բոլորովին չնչել ժողովրդեան մէջէն։

Ծանօթ իրողութիւն մ'է թէ ռուս մամուլն ամբողջովին ազատական և հակակառավարական է։ Նոյն իսկ Պ. Խադրոֆ, Ռուսիոյ հաղուագիւտ յետադէմ խմբագրաց պարագլուխը, չուրանար զայս։ Յետադէմ կամ պահպանողական լրագիրք չեն փաճառուիր Ռուսիոյ մէջ։ Պ. Խադրոֆի թերթն իսկ, Մոսկովսկէ Վէդոմոսթէ, որ իւր կէս-պաշտօնական հանգամանաց պատճառաւ մասնաւոր յարգ կը վայելէ, ազատական Ռուսէ Բուրէյեր կամ Ռուսէ Վէդոմոսթի շրջաբերութեան մէկ երրորդն անգամ չունի։ Այսպէս, ռուս մամուլն՝ ազատական, բայց գիւրազատ, մշտութիւն հաղար ուժէ հնարքներով ամեն օր կեղծելու պարտաւորուած, և ռուս կառավարութիւնը՝ պահպանողական, բայց ազատական մամուլը մէկ անգամէն և ամբողջովին չնչելու անկարող գոլով՝ ամեն օր մէկ մէկ հնարքով զայն փճացնելու հետամուտ, — այս երկու ներհակ զօրութիւնք չարունակ կռուոյ մէջ կը գտնուին իրարու դէմ։

* *

Ռուսիոյ գաւառային լրագրութիւնն ամենէն աւելի ենթակայ է կառավարութեան յետադէմ ուղղութենէն։ Գաւառային լրագիրք կանխագատ գերբանութեան ներքեւ էին, այսինքն՝ թերթերը չապուած, ամբողջ փորձերը կը զրկուէին Գրաքննիչին, որ ուզածին չափ բան անոնց մէջէն վերցնելով կամ փոփոխելով, արտօնութիւն կուտար միացեալն հրատարակելու։ Այս մամուլը բոլորովին չնչելու համար, կառավարութիւնը զայն կաշկանդող նախկապը քիչ մ'աւելի սեղմելու միայն պէտք ունէր։ Գաւառացի խմբագիրը մայրաքաղաքաց լրագրապետներուն չափ նրբամտութիւն չունենալով, բոյց ի փոխարէն առաւել անկեղծ, առաւել ազատամիտ գոլով, շուտով կ'իմանային Գրաքննութեան հարուածոց ներքեւ։ Բեդրսպուրգի Զինուորականները բընաւ կարեւորութիւն չէին տար գաւառական այս անձնուէր լրագրութեան անկեղծութեան և օգտակարութեան։ Գրաքննութեան կողմէ հանուած անհամար դժուարութիւններէ, արգելքներէ և բժախնդրութիւններէ ձանձրացած, գաւառային լուսագոյն լրագիրք մի առ մի կը կորնչէին։ Այսպիսի վիճակի մը առջեւ, հրամանագրով խափանում աւելորդ էր։ Երբեմն այնպիսի կարգադրութիւնք կը լինէին, որք ինքնին անհնար կ'դարձնէին լրագրաց շարունակութիւնն։ Օրինակի համար. Գրաքննիչին պաշտօնատեղին կը փոխադրուէր հեռաւոր քաղաք մը, և կը հրամայուէր որ մինչեւ 10–12 օր հեռի քաղաքներու մէջ հրատարակուած լրագիրք իրենց փորձերն յղեն յիշեալ Գրաքննիչին։ Միւնոյն քաղաքաց մէջ հրատարակեալ լրագիրք երբեմն տարբեր Գրաքննիչներու կը յանձնուէին։ Արդ, թերթ մը որ կը պարտաւորի 10–12 աւուր տեղ փորձ ղրկել, և հետեւապէս իւր այս աւուր պարունակութիւն 20 օրէն ի լոյս ածել, անշուշտ ընթերցող չի գտներ, և չի կրնար ապրիլ։ Այսպէս կորան Նովոյէրէմա Ֆն, Քամսոֆ Վէդոմոսթի և Օպշչը Տիպիսի։ Այս վերջին թերթի խմբագիր Պ. Նեքրասով, դէմ իւր իրաւունքը չկորուսանելու համար, և լուսագոյն ժամանակաց սպասելով, ամեն յունուարին թերթ մը կը հանէ. դեռ տարի մը չհրատարակուած թերթ մը վերահրատարակման իրաւունքը կը կորուսանէ։ Տիպիսի Օպշչը կրնայ համարուիլ աշխարհի միակ թերթն, որ տարին մէկ թիւ կը հրատարակէ։

Ուրիշ տեսակ կարգադրութիւն մ'ևս նոյն հետեւանքը կ'ունենար, — լուին խափանում գաւառային թերթերու։ Օտէսայի Վեստնիկ լրագրին, որ սոսկ քաղաքական թերթ մ'էր, արգիլուեցաւ գրել ներքին քաղաքականութեան վերաբերեալ լրոց ուխտդրոյ վրայ։ Ցատկապէս Հրէից շահերը պաշտպանելու համար նմանապէս Օտէսայի մէջ հրատարակուող Թելեգրաֆ լրագրին ալ արգիլուեցաւ որ և է բան հրատարակել Հրէից վրայ։ . . .

Վերջապէս, քմահաճութեան վայրկենի մը մէջ, ռուս պաշտօնատարք չեն վարանիր այժմեան Տպագրական օրէնքն ալ բացայայտապէս բռնաբարելու։ Կանխադատ գրաքննութեան ենթարկեալ լրագիրք, ըստ որում նախ քան զտպագրութիւն Գրաքննիչին կը ներկայացուին, խափանման կարօտ չեն ալ եւս։ Բայց ռուս կառավարութիւնն, որ լրագրութեան ու մատենագրութեան գերադոյն մատակարարն է ռուս ազգին համար, իւր բարձր իմաստութեան մէջ կրնայ աւելորդ դատել երբեմն անմեղ թերթերն իսկ, որոց դէշ բան մը հրատարակել չտալու ամեն միջոցներն արդէն ունէր։ Այսպէս խափանեցան Փիէրիներէ ի վեր հրաժարած եմ այն պաշտօնէն՝ զոր ճաշակիս յարմար դատելով ընտրած էի և միշտ պարկեշտօրէն վարած եմ։ Կ'ուզէի ինձի անոր յիշատակը . . . քու պատճառաւդ . . . այն ընտանեաց պատճառաւ, որուն հետ պիտի կապուիս։

Եւ սակայն ոստիկանութեան ապահովական ճիւղի պատուական պետին հետ ունեցած հին յարաբերութեանս շնորհիւն է որ այս միջոցիս կրնամ խօսակցիլ քեզ հետ։

Մի՛ կարծեր թէ թշնամի է քեզ. կը ցաւի վրադ և ի բոլոր սրտէ կ'ըղձայ որ անմեղութիւնդ ապացուցուի . . . վասն զի ասա ամեն մարդ կը սիրէ զիս . . . : Նոյն իսկ քեզ ձերբակալող գործակալը ժամանակաւ իմ օժանդակներէս մին էր, և քեզ համար ինձ խօսած ժամանակ աչքը լի էր արտասուօք։

Այս ամենը կ'ըսեմ քեզ որպէս զի չվհատիս, սիրելի՛ զաւակս։ Խորհէ որ ես միակ մտածութիւն մ'ունիմ . . . ապացուցանել թէ դու յանցաւոր չես . . . : Եւ շուտով կը հաստիմ բաղձանքիս։ Ես քու գործդ շատ աւելի կնճռոտ գտայ պարզած եմ։

Կ'ուզե՞ս գիտնալ թէ ո՛րկէ պիտի սկսիմ։ Արկղի մը մէջէ դիակ մը գտնուած լինելուն պատմութիւնը կարդացած ես լրագրաց մէջ . . . գիտես նաև թէ արկղը տանողն համի մ'էր, որ չէր կրցած կամ չէր ուզած որ և է բացատրութիւն տալ։ Այն համին անշուշտ կը ճանչէ մարդասպանն, որ քանի մը քայլ առջեւէն կ'երթար համին բռնուած փողոցին մէջ . . . :

—Լա՛ւ, ընդմիջեց Լուի, թոյլ եղեսն զիս այդ համին հետ։

—Ուրեմն, հարցուց հայրն ուրախութեամբ, կը փափաքիս որ երեսն քեզ անոր հետ։

—Անշուշտ։ Եթէ չառաջարկեցի արդէն քննիչ դատաւորին, այս պատճառաւ էր որ վաղ կամ անագան պիտի կատարուի այդ գործ։

—Ա՛, գոչեց Պ. Լը.քոք, եթէ կրնայի երբէք կասկածիլ քու վրադ, այժմ ոչ եւս կարելի է։

Բարեկամս, ապահովութեան պետը, խոստացաւ ինձ որ այսօր կամ վաղը տեսնես համին։

Երրոր հաստատուի թէ չճանչեր քեզ, մնացեալն ինքնին կը քալէ. ես կ'ստանձնեմ ամբաստանութեան ամեն կէտերը մի առ մի ցրել։ Եւ դժուարին չէ, վասն զի չեն բռներ զիրար։

Պիտի ջանամ նեղը լծել այն անգլիացի գրպանախոյզն, որ այսպէս իւր վրայէն նետել կուզէ այդ վտանգաւոր լուսանկարը։ Ստուգիւ շատ հետաքրքրաշարժ բան կը լինի հաւատալ այնպիսի անգգամի մը խօսքին։

Բայց կը շատախօսեմ, և վայրկեանք թանկագին են։ Համբուրէ զիս, սիրելի որդեա՛կ, և համբերէ։ Երթամ տեսնեմ բարեկամս . . . համրին հետ երեսուելու գործը կարգադրեմ անոր հետ, և յետոյ ելնեմ Պուլոյն երթալով քաջալերեմ զՖիկին Լը.քոնթ . . . : Պիտի ըսեմ աղջիկը թէ երեք շաբաթէն պիտի ամուսնանաք և Իտալիա պիտի ուղեւորիք։

—Ըսէ անոր թէ կը սիրեմ զինքն և թէ իրմէ զատ ոչ զոք սիրած եմ երբէք, մրմնջեց Լուի իւր հօր թեւերուն մէջ ընկնելով։

(Շարունակի)

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

)(34)(

ԾՈՐՔԻՆԸ ՏԻՒ ՊՈՒՆԱՊՈՒ

ՊԱՐՈՆ ԼԸ.ՔՈՔԻ ԾԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՊԱՐՈՆ ԼԸ.ՔՈՔ ԻՆՔԶԻՆՔ ԿԸ ԾԱԽԵԿ

Թ.

—Այո՛, Դերմանիոյ յիշատակ մ'է։ Հայտէլպերկի մէջ ուսումնառած ժամանակս, ինչպէս որ գիտես, սիրահարած էի աստուածաբանութեան տօքթէօրի մ'աղջկան։ Երկար ժամանակ կ'անցուցինք ի միասին։ Աղջիկը կը սիրէր համբերութիւն բանալ, հասկնալու համար թէ պիտի ամուսնանայի՞ք արդեօք։ Այն օր յորում պտրտաւորեցայ ծանուցանել իրենց թէ Ֆրանսա կը վերադառնայի, տեսայ որ Թուղթերուն վրայ ծռած էր, որք կ'ըսէին իրեն թէ իմ կինս պիտի լինէր . . . համբերութիւն յաղողած էր . . . : Պահանջեց որ իւր երդմանկութեան այդ տարօրէն գրաւականն հետս տանիմ, և երդում առաւ ինձմէ որ թուղթերը նոյն կարգաւ չարեմ սեղանի մը վրայ Փարիզ, տանս մէջ, և այնպէս թողում մինչեւ որ հայրս հաւանութիւն տայ մեր միութեան։

Ցաւալին տարփացած էի այն աղջկան, երբոր դու զիս առիր Փարիզ բերիր, հակառակ իմ բաղձանաց։ Ինչպէս որ կը յիշես. և ես ալ կատարեցի այդ տղայական առաջարկ։ Վեց կամ եօթն տարիէ ի վեր խաղի թուղթերը շարուած կը կենան նրբանցքի մը մէջ, ուր չեմ մտներ երբէք։

—Այդ իրողութիւն չպատմեցի՞ր քննիչ դատաւորին։

—Ի՞նչ օգուտ ունի, պիտի կարծեր թէ սուտ մը կը հնարէի։ Միւս կողմէ գիտեմ որ անոնց զուգադիպութիւն մը չկրնար հիմ լինիլ լուրջ ամբաստանութեան։

—Արդարեւ ոչ ոք կրնայ համարձակիլ մարդու մը դիմաստութիւնը խնդրել երդուեալ դատաւորներէ, առարկելով թէ այդ մարդ թղթախաղ մ'ունի, որոյ մէջ Սլատ ռէյնի մը կը պակսի։

Բայց . . . Նամակի պատճառն որ գտնուած է սպանեալ կնոջ բնակարանին մէջ . . . կը պնդեն թէ հասցէն քու գիրդ է։

—Կը սխալին։

—Եւ ապահովութեան պետն որ ճանչեր է քու ձայնդ։ Եւ գործակալն որ ճանչեր է քու դէմքդ ու կերպարանքդ։

—Կը սխալին։

Լուի յստակ կը խօսէր այժմ, տարուած պատասխանները վարանոտ չէին ինչպէս տեսակցութեան սկիզբը։

Դիտող մը — և այժ խորամանգ մը կար տախտակամին ետին — դիտող մը կրնար անշուշտ նշմարել թէ երիտասարդն՝ իւր հօր յորդորանքէն զգաուելով՝ խոստովանութեանց ճանրուն մէջ մտնելու կէտին հասնելէ յետոյ, յանկարծ որոշեր էր վերջնապէս մքտնել բացարձակ ուրացմանց դրութեան մէջ, զոր ընդունած էր ի սկզբան։

Թերեւս այն դիտող պիտի նշանակէր նաեւ թէ այդ դրից և լեզուի փոփոխում կ'սկսէր այն վայրկենէն, ուր Պ. Լը.քոք օրիորդ Լը.քոնթի նախանձոտ սրտատանջութեանց խօսքն ըրած էր։

Հայրը կարծելով միշտ թէ որդին դատական սխալման մը զոհ եղած էր, ըսաւ անոր.

—Սիրելի՛ որդեակ, երեւոյթք կ'ամբաստանեն քեզ, և ժամանակ պէտք պիտի լինի որպէս զի ճշմարտութիւնն երեւան ելնէ։ Դու մինակ պիտի մնաս, վասն զի չեմ յուսար որ նորէն քեզ տեսնելու շնորհը կրնամ ձեռք բերել։ Շարունակէ պաշտպանել քեզ և մի վհատիր։ Քու վրայ տեղեկութիւններ պիտի առնուի։ Ես ալ պիտի առնում, և պիտի ապացուցանեմ որ անմեղ ես։

Կը կասկածի՞ս յաղողելուս վրայ, աւելցուց ծերունին որ Լուի երեսին վրայ կը կարդար։ Դու չես գիտեր որ գաղտնիք պարզելն իմ արհեստս է։ Մինչեւ ցայսօր ծածկեցի քեզնէ թէ ժամանակաւ ես դատական հետախուզութեամբք կ'զբաղէի։ Կ'ուզէի յաւիտեան ծածկել զայս քեզնէ, բայց քեզ սրտապնդելու համար . . .

—Ես գիտէի, մրմնջեց երիտասարդը։

—Գիտէի՞ր, ինչպէս, դոչեց Պ. Լը.քոք անխոհեմաբար։

—Օր մը . . . թուղթերուդ մէջէն . . . ոստիկանութեան գործակալի տոմսակ մը գտայ . . . որոյ մէջ քու անունդ գրուած էր։

Եթէ կայծակ ընկներ Պ. Լը.քոքի ոտքին տակ, չէր կրնար այնչափ սարսափահար ընել զՊ. Լը.քոք, որչափ այս պատասխանն ըրաւ։

Որդին կը խոստովանէր թէ տասկանութեան լրտեսի տոմսակ մ'ացուցեր էր իւր ձեռք, և ապահովութեան պետն, որ տախտակորմին ետեւէն մուտիկ կ'ընէր, լսած էր այս խոստովանութիւն։

Հէգ տղան, մէկ խօսքով ցրեր էր այն բովանդակ տպաւորութիւն, զոր իւր ժխտական յայտարարութիւնք ըրած էին այնպիսի մարդու մը վրայ, որոյ վկայութիւն յոյժ ծանրակշիռ էր։

Կարելի՞ էր չկարծել թէ այն տոմսակ ճշդիւ նոյնն էր, զոր մարդասպանք ցոյց տուած էր Բիւտուչի Արպէլեթ փողոցի տան վանդակորմին առջեւ։

Սակայն վշտաբեկ հայրը կը յուսար տակաւին թէ բացատրութիւն մը կրնար դարմանել չարիքը կամ գոնէ թեթեւցնել։

—Դու երբէք խօսք ըրած չես ինձ այդ գիւտիդ վրայ, ըսաւ անձկութեամբ։

—Ոչ, կը փախնայի որ կը վշտացնեմ քեզ, պատասխանեց Լուի՝ խոնարհեցընելով աչերն։

Ցետոյ գլուխը վեր առնելով.

—Պէտք ունի՞մ ըսելու թէ առաջուանէն ոչ նուազ կը սիրեմ քեզ, յարեց խանդաղատանօք։

—Շատ ժամանակ կա՞յ որ գիտես զայդ, հարցուց Պ. Լը.քոք դողալով։

—Քանի մ'օր միայն։ Բայց պէտք է որ խոստովանութիւն մ'ընեմ քեզ։ Այն տոմսին վրայ ձեր անունը տեսնելուս վրայ դժգոհելով այրեցի զայն։

—Անմիջապէ՞ս։

—Այո՛. սենեկիդ վառարանին մէջ կրակ կար, հոն նետեցի։ Դէ՞շ ըրի։

—Ո՛չ . . . ո՛չ, ո՛չ . . . դոչեց ծերունին քիչ մ'սփոփանք զգալով այս վերջին յայտարարութենէն։ Ես շատ տարուած եմ այն պաշտօնէն՝ զոր ճաշակիս յարմար դատելով ընտրած էի և միշտ պարկեշտօրէն վարած եմ։ Կ'ուզէի ինձի անոր յիշատակը . . . քու պատճառաւդ . . . այն ընտանեաց պատճառաւ, որուն հետ պիտի կապուիս։

Եւ սակայն ոստիկանութեան ապահովական ճիւղի պատուական պետին հետ ունեցած հին յարաբերութեանս շնորհիւն է որ այս միջոցիս կրնամ խօսակցիլ քեզ հետ։

Մի՛ կարծեր թէ թշնամի է քեզ. կը ցաւի վրադ և ի բոլոր սրտէ կ'ըղձայ որ անմեղութիւնդ ապացուցուի . . . վասն զի ասա ամեն մարդ կը սիրէ զիս . . . : Նոյն իսկ քեզ ձերբակալող գործակալը ժամանակաւ իմ օժանդակներէս մին էր, և քեզ համար ինձ խօսած ժամանակ աչքը լի էր արտասուօք։

Այս ամենը կ'ըսեմ քեզ որպէս զի չվհատիս, սիրելի՛ զաւակս։ Խորհէ որ ես միակ մտածութիւն մ'ունիմ . . . ապացուցանել թէ դու յանցաւոր չես . . . : Եւ շուտով կը հաստիմ բաղձանքիս։ Ես քու գործդ շատ աւելի կնճռոտ գտայ պարզած եմ։

Կ'ուզե՞ս գիտնալ թէ ո՛ւրկէ պիտի սկսիմ։ Արկղի մը մէջէ դիակ մը գտնուած լինելուն պատմութիւնը կարդացած ես լրագրաց մէջ . . . գիտես նաև թէ արկղը տանողն համի մ'էր, որ չէր կրցած կամ չէր ուզած որ և է բացատրութիւն տալ։ Այն համին անշուշտ կը ճանչէ մարդասպանն, որ քանի մը քայլ առջեւէն կ'երթար համին բռնուած փողոցին մէջ . . . :

—Լա՛ւ, ընդմիջեց Լուի, թոյլ եղեսն զիս այդ համին հետ։

—Ուրեմն, հարցուց հայրն ուրախութեամբ, կը փափաքիս որ երեսն քեզ անոր հետ։

—Անշուշտ։ Եթէ չառաջարկեցի արդէն քննիչ դատաւորին, այս պատճառաւ էր որ վաղ կամ անագան պիտի կատարուի այդ գործ։

—Ա՛, գոչեց Պ. Լը.քոք, եթէ կրնայի երբէք կասկածիլ քու վրադ, այժմ ոչ եւս կարելի է։

Բարեկամս, ապահովութեան պետը, խոստացաւ ինձ որ այսօր կամ վաղը տեսնես համին։

Երրոր հաստատուի թէ չճանչեր քեզ, մնացեալն ինքնին կը քալէ. ես կ'ստանձնեմ ամբաստանութեան ամեն կէտերը մի առ մի ցրել։ Եւ դժուարին չէ, վասն զի չեն բռներ զիրար։

Պիտի ջանամ նեղը լծել այն անգլիացի գրպանախոյզն, որ այսպէս իւր վրայէն նետել կուզէ այդ վտանգաւոր լուսանկարը։ Ստուգիւ շատ հետաքրքրաշարժ բան կը լինի հաւատալ այնպիսի անգգամի մը խօսքին։

Բայց կը շատախօսեմ, և վայրկեանք թանկագին են։ Համբուրէ զիս, սիրելի որդեա՛կ, և համբերէ։ Երթամ տեսնեմ բարեկամս . . . համրին հետ երեսուելու գործը կարգադրեմ անոր հետ, և յետոյ ելնեմ Պուլոյն երթալով քաջալերեմ զՖիկին Լը.քոնթ . . . : Պիտի ըսեմ աղջիկը թէ երեք շաբաթէն պիտի ամուսնանաք և Իտալիա պիտի ուղեւորիք։

—Ըսէ անոր թէ կը սիրեմ զինքն և թէ իրմէ զատ ոչ զոք սիրած եմ երբէք, մրմնջեց Լուի իւր հօր թեւերուն մէջ ընկնելով։

(Շարունակի)

մը կը տիրէր թուղթ դնելու և վաճառելու և Սակարանի չահադիտութեամբ զբաղելու։ Ժողովուրդն ամենուրեք և ամեն ինչ կը ստորագրէր, դնելով իրեն առաջարկուած թուղթերը։ Դաւառները կը միացէին Բարիզի հետ, Կղերականք Արմատականաց հետ, յիմարք խելացիներու հետ։ Ստորագրողաց կոյր վստահութիւնը գեր իվերոյ էր դրամական և շահադիտական ձեռնարկութիւններ ընողներուն ակնկալութենէն և մինչև իսկ երեւակայութենէն։ Բայց երբ սեղմաւորական մանկութիւնք իրաբու յաջողել սկսան, երեւցաւ որ այդ ձեռնարկութեանց գրեթէ օ՛չ մին յաջողած էր, և լաւագոյն յառակագծով պատրաստուածներն իսկ, եթէ անցուցին զայդ մեծ տագնապ, անկարելի գոյութիւն մը միայն ունեցան այնուհետեւ։ Յետաձգումի մը սկսաւ, որ անչափ աւելի սատիկ եղաւ որչափ բուռն եղած էր չահադիտութեան մոլեռանդութիւնն, և հանրութեան մեծ մասն այսօր անխտաս աչօք պիտի նայի եթէ փոխանակ թուղթի մինչեւ իսկ հնչուն ոսկիներ իրեն առաջարկուին զեղչով մը։

Այս կացութեան առթիւ, ինչ բան է որ շարժուն վիճակի մէջ կը պահէ դեռ Սակարանը։ Պատասխան այս է թէ Սակարանի մնայեղ յաճախորդք կ՚ապրին իրենց նախկին վստահութիւնով, և կը սպասեն գործողութեանց վերսկսման մը, որ առ այժմ յուսալի չէ։

Երեք բացառութիւնք կան այս նշկարագրեալ իրողութեանց, և անոնք ալ կը հաստատեն՝ ինչ որ ցոյց տալ կ՚ուզեմ թէ ֆրանսական հասարակութեան քով պակած բանը դրամը չէ, այլ վստահութիւնն։ Այդ երեք բացառութիւնք են կառավարական փոխառութիւնը, Պ. տը Լէսէբսի ձեռնարկութիւնը և Բրէսի Ֆոնսիէի հանած թուղթերն։ Հասարակութիւնն այս երեք ձեռնարկութեանց միայն կը վստահի իւր դրամ, զոր լաւագոյն կը համարի անչահ թողուլ քան ուրիշ բանի մը յատկացնել։ Պ. տը Լէսէբս բացառութիւն մ՚է, և բաժնեթուղթերու և արժեթղթերու յատկացնելիք դրամ ունեցող հասարակութիւնը միշտ կատարեալ վստահութեամբ կը պատասխանէ Պ. տը Լէսէբսի դրամական հրաւէրներուն։ Պ. տը Լէսէբս մօտերս, Բանամայի ջրանցքին շինութիւնն յառաջ տանելու համար, նոր բաժնեթուղթեր հրապարակ հանեց, բայց օ՛չ թէ սրովհետեւ դրամ կը պակսէր իրեն, այլ սրովհետեւ կ՚ուզէր որ ապագայի մէջ եւս դրամ չպակսի այդ ձեռնարկութեան ի կատար հանման։ Բանամայի ընկերութիւնն իւր արկղներու մէջ ունէր 80 միլիոն ֆրանք. արդէն հանուած արժեթղթերէն 140 միլիոն ֆրանք եւս կրնար ստանալ. ուստի և նիւթական անձկութեան մէջ չէր ամենեւին։ Բայց նախամեծար համարեց նորէն բաժնեթղթեր հանել՝ առաջիկայ տարին անդորր անցուցնելու համար, և ստորագրման արդիւնքովը Բանամայի ընկերութիւնն այժմ 320 միլիոն ֆր. ունի պատրաստ։ Ընկերութեան այն որոշումն որով հասարակութեան ստորագրած 318,000 բաժնեթղթերը միայն հրապարակ հանելով, դրամատանց ըստորագրած 69,000 բաժնեթղթերը վերապահեց՝ ցոյց կուտայ թէ Պ. տը Լէսէբս մտադիր է Բանամայի ջրանցքն համար նոյն բանն քնել ինչ որ ըրաւ Սուէզի համար, — պատրաստել կարգմը ստորագրողներ որ զը կը պահեն իւրենց գնած թուղթերն, և այսպէս թոյլ չտալ որ ընկերութեան թուղթերէն շատ դանուի Սակարանին մէջ։

Երկրորդ բացառութիւնն է ըսի Բրէսի Ֆոնսիէ (Կալուածական Վարկի) դրամատունն։ Այս հաստատութեան ազդեցութիւնն յոյժ զգալի է համայն Ֆրանսայի վրայ, և կալուածատերաց շատ նեղութիւն կը քաշէին եթէ այդ դրամատուն դադրեցնէր իւր գործողութիւնները։ (Բրէսի Ֆոնսիէն կալուածներ յերաշխաւորութիւն ստանալով գումարներ փոխ կուտայ։) Հողին գինը բարձր պահելով հանդերձ, մեծ շահեր կ՚ընէ, և տեղատուորական աղէտներու մէջ, իւր բաժինք նոյնչափ բարձր դիր ունին որչափ Սակարանի ամենէն բարգաւաճ ժամանակներն։ Օտարազգի մը դժուարաւ կը հասկնայ անոր կատարած կարեւոր գերը։ Բրէսի Ֆոնսիէ դրամատունն այսօր մէկ ուկէսերկրիոն ֆրանք աւելի դրամագլուխ մ՚ունի զոր արդէն փոխ տրուած է գրաւ առնելով անչարժ կալուածներ, և ամեն օր իւր փոխառութեանց գումարը միջին հաշուով միլիոն մը ֆր. ի կը հասնի։ Բայց քաղաքապետութիւնը այնչափ մեծաքանակ գումարներ կը խնդրեն շարունակ հանրային շինուածոց ու բարւոքմանց համար, որ Բրէսի Ֆոնսիէի դրամագլուխը քիչ կուգայ. ուստի, մօտերս 600,000 բաժնեթուղթ ևս պիտի հանէ, 435 ֆրանքնոց, 15 ֆր. չահով, զոր ստորագրողաց պիտի վերադարձնէ 36 տարիէն, 500 ֆր. դնով, տարին 6 միճակահանութեամբ, յորս պարգեւներ պիտի ելնեն 1,000 էն մինչեւ 100,000 ֆր. ի։

Երբ հաստատութիւն մը այսչափ փայլուն վիճակ մ՚ունի, և այնչափ հրապուրիչ առաջարկներ կ՚ընէ, և կառավարական դանձապետք ու հաւաքիչք ամենուրեք տրտնջալ են ստորագրութիւններ հաւաքելու Բրէսի Ֆոնսիէի թղթոց համար, ժողովուրդն, ուրիշ հաստատութեանց նկատմամբ օրչափ անվստահ լինի, իւր դրամը լիովին պիտի վստահի Կալուածական Վարկի դրամատան։ Սորա 75 տարուց համար փոխառութիւնք 100ին 3.35 տոկոսով են, մինչ ինք հասարակութենէն փոխ կառնու, — տոկոս, գլխավճար, պարգեւ ամեն ինչ հաշուելով, — 100ին 4է պակաս տոկոսով։ Զարմանալի չէ ուրեմն որ տարին իւր 25 միլիոն ֆրանք չահ կ՚ընէ, մինչ իւր կատարած գործողութեանց ստուարութիւնն և իւր փոխառութեանց և ստացած կալուածական գրաւներուն ապահովութիւնք՝ ժողովուրդը կը մղեն այսր դրամատան թուղթերը գնելով անոր դրամագլուխն բազմացնելու դրամական տագնապի ժամանակի մը մէջ իսկ։

Վերջապէս, կառավարական արժեթուղթերն երբորդ բացառութիւն են, և կը փայլին միշտ հասարակութեան կատարեալ վստահութիւնը։ Գործուած բոլոր երլմնական սխալներ չեն փճացուցած պետական փոխառութեանց վրայ ժողովրդեան համարումն, և եթէ ֆրանսական կառավարութիւնն այսօր նոր փոխառութիւն մ՚ի հրապարակ հանէ, գրամն յորդահոս կը տեղայ վարիւ երլմնական պաշտօնատունը։ Բայց այս երեք բացառութիւններէ դուրս, դրամական ձեռնարկութիւնք կայուն վիճակ մ՚ունին, և երլմնագիտաց կը վերաբերի մտածել թէ ինչ նոր ապարեզներ կրնան բացուիլ ֆրանսական խնայող ժողովրդեան դիզած տակներուն համար, օրք առանց չահ մը բերելու հետաշեռ կուտակուելով, ընդհանուր չվստահութիւն մը կրնան պատճառել օր մ՚ի։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ազգային վարչութեան Կրօնական ուրեաքաղաքական ժողովներն այսօր խառն նիստ կընեն Ղալաթիոյ խորհրդարանի մէջ։ Օրակարգն ստուարացեալ է բազում խնդրովք, յորում կը դտնուի՝ Գուրտեան Կարապետ աղայի կողմնէ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր դէմ բացուած դատի խնդիրն ալ։ Ցայսմի է, թէ յիշեալ Կարապետ աղայի խնդրանօք, անցեալները դատարանէն հրաւիրագիր ուղղեալ էր առ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն՝ անձամբ կամ փոխանորդաբար ներկայանալու համար, և յայնժամ Պատրիարքական Դեր. Փոխանորդ Հայրը պատասխանեց, թէ Նորին Սրբազնութիւնն հիւանդ է, և բժիշկք արգիլած են կարգալ, գրել և այլ օ՛ր և է աշխատութիւն։ Այդ՝ Կարապետ աղա դատարանին ծանուցած լինելով, թէ Ս. Պատրիարք Հայրն բաւական կազդուրեալ է, դատարանէն հրաւէր զբրկուած է՝ առաջիկայ չարաթի օր անձամբ կամ փոխանորդաբար ներկայանալու համար։ Ահա այս խնդիրն է, որ այսօր Թառն ժողովոյ պիտի մատուցուի, ի պարտուպատշաճ տեսչութիւն։

Կրօնական ժողովոյ դիւանադպիր Հայրն բարեհաճեցաւ երեկ ժամէ 3ին ծանուցանել մեզ, թէ Կրօնական ժողովն երկուշաբթիի նստին մէջ յանձնախումբ մը կազմեց՝ Պոլսոյ քահանայից ժողովրդոց ծխացոյցները քննել և կարգադրելու համար. թէ՝ Նարլը-Գոմբուի եկեղեցւոյ առաջնայ քարոզիչ կարգեց Խօրտամեան Տ. Պողոս վարդապետն. թէ՝ ներեց Կէտիկ-Փաշայի Տ. Ռեթէոս քահանայի, ըստ զղջմանն նորա և ըստ միջնորդութեան քարոզչին. և թէ՝ որոշեց որ եկեղեցական դրեանց տպագրութենէն առ 100 առնուելիք գումարն իբրեւ հատոյթ յատկանայ ա՛ն դրամարկղ, որ պիտի հաստատուի՝ ծերութեան ու հիւանդութեան պատճառաւ եկեղեցական պաշտօն վարելու անկարող եկեղեցականաց նիւթական օգնութեան ու մխիթարութեան համար։

Ազգային ժողովոյ առաջիկայ նիստն որ այս ուրբաթ տեղի պիտի ունենար, յաջորդ ուրբաթ աւուր յետաձգուած է, ըստ որում յոյժ հաւանական է որ նոյն օրը Վարչութիւնը պիտի կարենայ Ազգային ժողովոյ ներկայացնել երուսաղեմայ պարտուց խնդրոյն ծրագիրը։

Ղալաթիոյ առժամանակեայ Թաղխորհրդոյ պաշտօն վարող Յանձնաժողովը արդէն իւր դիւանը կազմած է և ամենայն գործունէութեամբ ձեռն ի գործ արիած է։

Դիւանը հետաւորեալ կերպով կազմուած է։

Ատենապետ — Յարութիւն էֆէնտի Նորատունկեան,

Ատենագրիք.—Մինրան էֆէնտի Զօպանեան,

Դանձապետ.—Տիգրան էֆէնտի Բարպամեան։

Մնացեալ մաս երկու անդամներն են, Անտոն էֆէնտի Հաճեան, Խաչիկ էֆէնտի Կամսարական։

Սոյն Յանձնաժողովը կազմող Տեարց ձեռնհասութիւնն արդէն քաջատեղեակ լինելով, ներելի է մեզ յուսալ որ այսպիսի կարեւոր թաղի մը ամեն գործերն վայելչագիտակ կարգադրելով, աղգին մեծ ծառայութիւն մը մատուցած պիտի լինին։

Կիւրակէ օրը, Իւսկիւտարի Ս Կարապետ եկեղեցւոյ երաժշտապետ Փափազան Ռէյթէոս էֆէնտիի Նորաձին որդւոյն մկրտութիւնը կատարուեցաւ նոյն եկեղեցւոյն մէջ, կնքաստարութեամբ Դեր. Տ. Մարտիրոս Ս. Եպիսկոպոսի Իզմիրլեան, ի ներկայութեան յոգնախուռն բազմութեան ժողովրդեան։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Կրօնական Ժողովոյ Ազգային Վարչութեան

Ազգային Վարչութեան Կրօնական ժողովն Աբեւելք օրագրոյ 198րդ թիւ թերթին մէջ «Եկեղեցական զեղծում մը» վերնագրով հրատարակուած յօդուածին մէջ կարդալով հետեւեալ տողերը։

«Հասարակութեան մէջ դեռ կը խօսուի յոյժ փայլուն դամբանական մը վրայ, զոր բարձրատիճան եկեղեցական մը մտերս արտասանեց մայրաքաղաքիս արուարձանաց միոյն եկեղեցւոյն մէջ այնպիսի անձի մը դագաղին վրայ, որ իբրեւ Հայ անհատ ազգին բնաւ օգտակար չլինելէ զատ իբրեւ հասարակ անդամ մարդ կային ընկերութեան՝ չէր փայլած շատ բարեգործ կամ առաքինի կեանքով մը, և որ առաւելն է, իւր մէկ տարօրէն անուանութեան միւսոյն եկեղեցւոյ մէջ բանադրուն լսած էր երբեմն . . .» և իբենն առնելով դիմեց արձանագրութեանց ազգային Պարիարքարանի և ստուգեց որ Աբեւելքի անխարել ուղած անձն, ի կենդանութեան անդ իւրում եկեղեցական բանադրանաց ենթարկուած չէ երբէք։

2 Հոկտ. 1884 (ԿՆԻՒ)
Կ. Պոլիս

Կրօնական ժողովոյ ակնարկած յօդուածին մէջ, Աբէ-Եալ իրական զեղծում մը մատնանիշ ըրած էր։ Մեր յարուցած խնդիրը սա՛ էր թէ, արդեօ՞ն է միթէ որ փայլուն դամբանականներ արտասանուին այ՛նպիսի անձանց դագաղին վրայ, որք օ՛չ մարդկութեան օգտակար եղած են, օ՛չ ալ Ազգին։ Գոհ ենք որ արդէն Կրօնական ժողովը նկատողութեան առած է Աբեւելքի յարուցած այս խնդիրն, և մեր դիտողութեանց գոհացում տալու համար ըրած է ի՛նչ տեսչութիւն որ կրնար։ Ա՛ռաջիկը կը բաւէ մեր հրատարակած յօդուածին համար։ Մէկ բերուած անձնական մտնուաւոր իրողութիւնն, որուն կը վերաբերի Կրօնական ժողովոյ տոն Պաշտօնական Ազգը, մեր բաւական մութ քօղով մը նշանակած էինք, չճշդելով օ՛չ եկեղեցականին անունն, օ՛չ արուարձանն, օ՛չ եկեղեցին, օ՛չ ալ հանդուցելոյն անունն։ Առանց քննելու թէ Կրօնական ժողովն ի՛նչ չարժառիթ կրնար ունենալ այսչափ զգուշութեամբ հրատարակուած իրողութիւն մը ուղղել ձեռնարկելով, կ՚ըսենք թէ այդ իրողութիւն ինքնին որ եւ է վերաբերութիւն չունէր Եկեղեցական զեղծում մը վերնագրով յօդուածին հիման, որ սկզբունքի խնդիր մը միայն կը յարուցանէր։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Շուէտի և Նորվեկիոյ դեսպան Պ. Էհրենհօֆ նախընթաց օրը կայսերական պալատն երթալով, պատիւ ունեցաւ Օգոստ. Սուլթանին մատուցանել իւր Վերհատեսին մի ինքնագիր նամակն, որով կ՚աւետէ գահաժառանգ իշխանին որդի մը ծնիլն։ Դեսպանը միանգամայն Ն. Վեհափառութեան ներկայացուց զՊ Կրան, սենեկապետ Օսկար Թագաւորին, որ ինչպէս կը յիշուի, այլ և այլ երկիրներու զինուորական ատեաններու դատավարական եղանակին վրայ կարեւոր աշխատութիւն մը կը պատրաստէ և այս առթիւ Պոլիս եկած է ծանօթութիւններ քաղելու։ Նորին Վեհափառութիւնը բարեհաճեցաւ երկարօրէն խօսակցիլ դեսպանին և Պ. Կրանի հետ և Մէճիտիէի մեծ ժապաւէնն ընծայել այս վերջինին։

Պ. Կրան մի քանի օրէն Ամէնք կ՚ուղեւորի։

Օգոստ. Սուլթանը Շէֆգատթ պատուանշան շնորհեց Էմիրկէնի մեհմեդական օրիորդաց վարժարանի ուսուցչուհի Ֆաթմա Հանըմի, և հրամայեց 200 ղ աւելցընել նորա ամսաթոշակին վրայ։

Մայրաքաղաքիս Ամերիկեան դեսպանն այս շաբթու կը վերադառնայ, և նորա փոխանորդ Պ. Հիր կը մեկնի մայրաքաղաքէն։

Դեսպանք սկսան Բերա իջնել Վսբորի ամարանոցներէն։ Հելլենական դեսպանը նախընթաց օրն իջաւ. բուլմանական՝ գերմանական ու աւստրիական դեսպանք այս շաբթու կը թողուն Վսբորն. ռուսականն՝ առաջիկայ շաբթու մէջ. իսկ սպանիական դեսպանը կը սպասէ՝ ի Բերա վարձած տան (Թարիսթաքի Զաղրաֆոս էֆէնտիի) կահաւորման։

Նաբոլիի Օսմանեան ընդհանուր հիւպատոս Իբիսատէս էֆէնտի՝ երէկ մայրաքաղաքս եկաւ։ Հրամանաւ։

Ֆրանսական դեսպանը ծանուցագիր մը տալով արտաքին գործոց նախարարութեան, ի գիտաց իւր կառավարութեան բողոքած է Կ. Պոլսոյ առեւտրական սենեկի այն որոշման դէմ որով կը պահանջուի որ ոեւէ առեւտրով զբաղող անձ կամ վաճառական յիշեալ Սենեկի տումարներուն մէջ արձանագրել տայ իւր անունն, ապա թէ ոչ մաքսատունը չպիտի յանձնէ նորա անունն եկած ապրանքները։ Դեսպանը գիտել կուտայ թէ առեւտրական Սենեկի սոյն պահանջումն հակառակ է հիպոտոսական իրաւանց և առեւտրական դաշնագրոց։

Առողջապահական միջազգային խորհուրդն իւր երկուշաբթի աւուր նստին մէջ, զոր ծանուցինք երէկ, խորհրդակցեցաւ քոլերայի գոյացման (Բէյ-ոլոգիա) խնդրոյն վրայ։ Նստին սկիզբը նախագահն՝ Արիֆ պէյ, յայտնեց թէ սոյն արտասովոր նստի գումարման նպատակն էր տեղեկութիւն հաղորդել առ Բարձր. Մեծ Եպարգոսն սոյն խնդրոյն գիտական կարեւորութեան վրայ։ Նախագահին այս յայտարարութեան վրայ ի բաց թողուցեցան օսմանեան նորընտիր եօթն նոր պատգիրակաց իրաւասութեան սահմանի գծման առթիւ ծագած անհամաձայնութիւնք, և ժողովն այս միակ խնդրոյն զոհեց ամբողջ նիստն որ տեւեց իբր երեք ժամ։ Նորընտիր եօթն պատուիրակք համակարծիք չգտնուեցան իրենց պաշտօնակցաց հետ. ասոնք կ՚ըսէին թէ բազում տարիներէ հետէ Թուրքիոյ և Յունաստանի մէջ կատարուած քննութեամբք հաստատուած է թէ քոլերայի գոյացումը միջին հաշուով տեղի կ՚ունենայ հինգ օրուան մէջ։ Իսկ առաջինն կ՚ըսէր թէ այս բան կը բերնայ պատճառի մը համար։

Առողջապահական միայն անդամք, նկատելով թէ քարանթինայի երկարաձգման խնդիր չկար ժողովոյն համար, հաստատեց միայն թէ անցեալ տարի Թուրքիա հրաշքով միայն կրցաւ ազատիլ քոլերայէն, ըստ որում երկարատեւ քարանթինաներն ուրիշ արդիւնք չեն ունենար բայց եթէ սահմանափակ վայրի մը մէջ սեղմել բազմաթիւ ուղեւորներ, և այս կերպով քոլերայի սերման ծառայումը դիւրացընել։ Այսու տեսութեամբ, նորընտիր եօթն պատուիրակք եւս հուսկ ուրեմն հարկադրեցան համակիրպել իրենց վարեմի պաշտօնակցաց կարծեաց և այսպէս ժողովը ցրուեցաւ։

Նախարարաց խորհուրդն իւր վերջին նիստին մէջ եգիպտական գործոց վրայ խորհրդակցած է։

Ի պատասխան Աւստրիական դեսպանատան վերջին ծանուցագրոյն, որով կը խնդրեր որ ի Թուրքիա ներմուծեալ աւստրիական ապրանաց ըստ արժէքին հարիւրին 8 մաքսատուրք առնուի, արտաքին գործոց նախարար Ասիմ փաշա նախընթաց օրը բերանացի կերպիւ ծանոյց Քալիչ կոմսին, թէ Բ. Դուռը կընդունի սոյն առաջարկը, և սոյն պատասխանը գրաւորապէս պիտի հաղորդուէր դեսպանատան։

Վիեննայի Բօլիթիչէ Բօրէսբօնտէնճ լրագիրը Թուրքիոյ և Ռուսիոյ արդի յարաբերութեանց վրայ խօսելով, կըսէ «Թուի թէ Ռուսիոյ և Թուրքիոյ յարաբերութիւնը բարւոքուած են համալուական. շարժմանց նուազման պատճառաւ և մինչեւ իսկ բարեկամական երեւոյթ մը ստացած են, բայց տակաւին չեն հասած այն մտերմութեան աստիճանին որ կենթադրուի։ Բ Դուռն յոյժ կը փափաքի որ Երլից կայսերաց տեսակցութեան առթիւ տեղեկութիւն հաղորդուի իրեն, բայց ռուսական դեսպանատունը տակաւին այս մասին ո՛ և է դեկուցում չէ բան»։

Եկդրսպուրկի և Վիեննայի քաղաքական ակմոց մէջ զրոյց մը կայ, թէ ռուսական դեսպանատան խորհրդական Պ. Ռու մօտերս աւելի կարեւոր պաշտօն մը կոչուելով կը մեկնի Կ. Պոլսէն։

Ռուսական ու աւստրիական դեսպանատնց առաջին թարգմանք երէկ Բ. Դուռն երթալով՝ տեսնուեցան արտաքին գործոց նախարարին հետ։

Բէժիի գործոց քննութեան համար մայրաքաղաքս եկող պատուիրակք, Պ. Պ. Պերժէ, Ուադէրֆիլտ, Պլէյխրոտեր և Զիֆֆէր շաբթուս Պրուսա կ՚երթան ուր պիտի մնան մի քանի օր։

Առեւտրական դաշնագրոց քննիչ յանձնաժողովն երկուշաբթի նիստ ընտրաւ, ընդ նախագահութեամբ Դուլյումեան Պեարոս էֆէնտիի։

Քարբերդի մահմէտականք՝ Գուրպան Պայրամի առթիւ զոհուած ոչխարաց մորթերը, տեղւոյն քաղաքապետական ժողովոյ միջոցաւ, վաճառելով՝ հասոյթն յատկացուցեր են դերեզմանատնց շրջափակման և այլ բարեպաշտական հաստատութեանց։

Դատական պաշտօնատունէն շրջաբերականաւ պատուիրուած է բոլոր դատական քննչաց, որ այսուհետեւ հրապարակաւ տեղեկացուած կարեւոր դատերու մանրամասն ատենագրութիւնք առնուին դատարանաց նախագահներէն, և Պոլիս դրկուին՝ Ճերիտէի-Մեհաքիմի մէջ հրատարակելու համար։

Արտաքին գործոց պաշտօնատան դատական դիւանին տնօրէն Նէյիր պէյ, որ ժամանակի մը հետէ հիւանդ էր, մեռաւ նախընթաց օրը։

Լա Թիւրքի կիմանայ թէ Կեսարիոյ թղթատարէն կողոպտուած բոլոր նամակները գտնուեր են յարձակման վայրէն քիչ հեռու ծառի մը կոճղին մէջ, որ ատենօք կայծակէն զարնուած էր։ Այս նամակները բոլորն ալ Պոլիս բերուած են։ Առտապարի մօտերն երեք մարդ ձերբակալուեր են և կասկած կայ թէ աւազակաց ընկերներէն եղած լինին։

Ցաւ կը ծանուցանէ, թէ Բրուսի գործարանին կողմէ յատուկ պաշտօնեայ մը եկած է մայրաքաղաքս, ծովային նախարարութեան պետոյից համար այլեալ հրազինուց հայթայթման միջոցներուն վրայ բանակցելու համար։

Անգլիական դեսպանատունն այս օրերս դրաւորապէս ծանուցած է Բ. Դրան, թէ Եգիպտոսի մէջ վերջերս տրուած երլմնական որոշումներն անմիջապէս գործադրութեան չպիտի դրուին։

Ի Բիրս, Արշիպեղագոտի կղզեաց նահանգին նախորդ կեդրոնական կառավարիչ Միլթիատի Արիսթաքի փաշայի ապարանքն կակկարասեօքն հանդերձ այրած լինելով Միլթիատի փաշա Բիրս ուղեւորեր է՝ հրդեհին պատճառաց քննութեան ներկայ գտնուելու համար։

Սարգիսեան Գրիգոր անունն անձն 15 տարի բանտարկութեան դատապարտեցաւ, քանի մը տարի յառաջ Բերա Թագսիմի կողմը դանակահարեալ Գրիգորը վիրաւորած ու սպաննած լինելուն համար։

Թուրքիոյ մէջ այժմ 1627 հազարամեայ երկանութեամբ երկաթուղագիծ կը շահագործուին, որք հետեւեալ կերպիւ կը բաժնուին։

1.— Բուսիլիի գիծ, 1170 քիլոմէթր, որոյ հասոյթք 1881 ին 10,756,368 Ֆրանք եղած են, այսինքն մէն մի հազարամէթրի համար 9175 ֆրանք։

2.— Այտընի գիծ, 191 հազարամէթր, հասոյթ 3,240,096 ֆրանք, կամ մէն մի քիլոմէթրի համար 17,011 ֆրանք։ Այս գծին վրայէն ճամբորդած են 190,000 ուղեւորք և իբր 300,000 տակառաչափ ապրանք փոխադրուած են։

3.— Իզմիր, Գասապա Աշչէհիրի գիծն, որ 472 հազարամէթր երկայնութիւն ունի։ Հասոյթք՝ (1881ին) 3,030,702 կամ մէն մի քիլոմէթրի համար 17,576 ֆրանք։ Ճամբորդած են 95,000 ուղեւորք և փոխադրուած 470,000 տակառաչափ ապրանք։

4.— Հայտար-փաշայի գիծը, 93 հազարամէթր։ հասոյթ 832,550 ֆրանք, կամ մէն մի հազարամէթրի համար 8,952 ֆր։

Մուտանիայէն ի Պրուսա երկաթուղագիծ գիծ մ՚ալ կայ, 42 հազարամէթր երկայնութեամբ, որ թէև վաղուց շինուած է, բայց չգործածուիր։

Զորս նոր գծեր ալ շինուելու վրայ են.

1.— Վրանիայէն՝ Սելանիկի ճամբով Եւրոպական երկաթուղեաց հետ միացման գիծն՝ 90 հազարամէթր, և Գելլիպոլիէն՝ Սոֆիայի ճամբով, 50 հազարամէթր։

2.— Այտընի երկրորդական գիծը, 60 հազարամէթր։

3.— Մէրսինէն յԱտանա երկաթուղագիծն, որոյ շինութիւնք սկսած են, 70 հազարամէթր։

4.— Աֆքիայէն ի Ցորդանան երկաթուղագիծն, որոյ արտօնութիւնն յանձնուած է, 90 հազարամէթր։

Ընդ ամենը նոր կառուցանելի 360 հազարամէթր գիծ երկաթուղագ։

Կան նաեւ ուրիշ եօթ գծեր, որոց հանրային կարեւորութիւնն որոշուած է, բայց արտօնութիւն տրուած չեն տակաւին։

1.— Նիկոմիդիայէն ի Պ ղուստ, Էնկիւրիի, Կեսարիոյ և Տիգրանակերտի ճամբով, իբր 2,400 հազարամէթր։

2.— Էսկի Շէհիր, Քոնիա, Այնթապ, Տիգրանակերտ, 1,200 հազարամէթր։

3.— Աֆիոն Գարահիսարէն Ալաշէհիր, 200 հազարամէթր։

4.— Սամսունէն ի Սեբաստիա, 400 հազարամէթր։

5.— Սեբաստիայէն ի Կարին, 400 հազարամէթր։

6.— Պրուսայէն յեէնիքէօյ, 500 հազարամէթր։

7.— Սուրիոյ Երզրումէն, 500 հազարամէթր։

Ընդ ամենն 5,300 հազարամէթր երկայնութեամբ երկաթուղագիծ որոց հանրային օգտակարութիւնը ճանչցուած է։

Բոլոր այս կառուցեալ և կառուցանելի գծերը միացնելով, կազմենք իբր 7,529 հազարամէթր երկայնութեամբ երկաթուղի, այսինքն Ֆրանսայի երկաթուղեաց մէկ քառորդին չափ։ (Ֆաբ)

Փիլիպէէն առնուած վերջին լրոց համեմատ, անցեալ կիրակի Աբեւելեան Բումէլիի գաւառական ընդհանուր ժողովոյ երեսփոխանաց ընտրութիւնք կատարուեր են ամենայն բարեկարգութեամբ, և պահպանողականք մեծամասնութիւն չահեր են։ Իսկ ազատականք գրեթէ բնաւ քուէ չեն ստացեր։ Փիլիպէէն երեսփոխան ընտրուեր է դատական բարձրագոյն ատենի նախագահ Պ. Կրուէֆի 103 ձայնից մեծամասնութեամբ։ Մահմէտականաց և յունաց ընտրեալն է եղեր Հէլալ լրագրոյ տնօրէն Ահմէտ էֆէնտի Բէհլիվանօղլու։ Լսա՝ Ֆ՚լէՔ-Ֆ՚լէՔ լրագրոյ, Ահմէտ էֆէնտիի ընտրելիութիւնը պիտի յաջողի եղեր հակառակ պուլկարաց կողմէի գործ դրուած ապօրինաւորութեանց, եթէ մահմէտականք և յոյնք ամենքն ալ մասնակցէին քուէարկութեան։ Ցոյնք 450 քուէ տուեր են, և 400 քուէ եւս մնացեր է, առանց հաշուելու 480 ընտրելիներ, որք չեն մասնակցած քուէարկութեան։ Բաց յասպի, 150 գնչուներ քուէ տուեր են ի նպաստ Պ. Կրուէֆի, առանց որոյ չպիտի կարենար ընտրուիլ։

Գատական լրագիրը կը ծանուցանէ, թէ Տրապիզոնի Օֆ գաւառակին կրօնական գլուխ և դատարանին նախագահ Օսման Սապիթ էֆէնտի՝ իւր պաշտօնին մէջ կողմնակցական ոգւով շարժած լինելով, տեղւոյն վերաքննիչ ատենին կողմէ ուժամանակ բանտարկութեան դատապարտուեր է։ Գաւառին դատական քննիչը սոյն որոշման տեղեկագիրը դատական նախարարութեան միջոցաւ հաղորդած է Շէյխ իւլ Իսլամի Դրան։

Նոյն թերթը կը ծանուցանէ, թէ Պաղատի Տիլիմ գաւառակին կրօնական գլուխ և դատարանին նախագահ Ահմէտ Զէմիլ էֆէնտի կաշառակերութեամբ ամբաստանուած լինելով, դատի ենթարկուեր է։ Նըմանապէս գեր-նախագահն ևս հարցաքննութեան պիտի ենթարկուի։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԴՈՒՐԵՐ

—o—

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎԱՆԻՍ Դ. ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ

Երէկ ծանուցինք համառօտիւ Յունաց Պատրիարքի ընտրութիւն։ Աւաստիկ երկուշաբթի աւուր հանդիսաւոր նստի և ընտրական արարողութեանց նկարագիրն։

Ընտրողական ժողովոյ վերջին նիստը տեղի ունեցաւ Ֆէնէրի Պատրիարքարանի մեծ սրահին մէջ, միջօրէէն կէս ժամ առաջ։ Նախորդ նստի ատենագրութիւնք կարդացուելով, ընդունուեցան յետ մի քանի դիտողութեանց և անմիջապէս յետոյ ժողովն անցաւ առ Վեհ. Սուլթանն մատուցանելի շնորհակալաց ուղերձի խնդրոյն։ Նախապէս յանձնաժողովոյ մը կողմէ պատրաստեալ ծրագիրը կարդացուելով, բաւական երկար վիճաբանութիւն տեղի տուաւ և յաջորդաբար թէր ու դէմ խօսք առին Երկիատէս, Անթիոքեւոս, Եէնիմահլեան Տիմիդրաքի, Թ. Սալիէրի, Գալանօպա և Ֆէներլի էֆէնտիները։ Հուսկ ուրեմն, մի քանի կէտերու բարեփոխութենէն յետոյ, ընդունուեցաւ ներկայացեալ ուղերձն որ շնորհակալութիւն կը յայտնէ առ Ն. Վեհափառութիւնն, Յունաց Եկեղեցւոյ և Ազգին առանձնաշնորհումներն և արտօնութիւնները վերահաստատելու առթիւ։ Ս. Սինհոդն և Վարչական ժողովը սոյն ուղերձը պիտի մատուցանեն դատական գործոց վարեմ. Նախարարին, հանդերձ գրով մը զոր իրենց պատշաճ դատած եղանակաւ պիտի խմբագրեն, խնդրելով որ մատուցանէ զայն Վեհ. Սուլթանին։

Նստին մինչեւ այս մասը մէկ ու կէս ժամ տեւած լինելով, իբր տաս վայրկեանի դադար տրուեցաւ, յետ որոյ ժողովն անցաւ պատրիարքական ընտրութեան խնդրոյն։ Յայնժամ ՏԷրմ մինչեւ ութ ամիս տեւեցաւ սա կէտին վրայ թէ ինչ եղանակաւ պիտի կատարուի ընտրութիւնը։ Եւրեսփոխանաց մէկ մասը կառաջարկէին որ իւրաքանչիւր ընտրելոյ համար մասնաւոր քուէատուփ մը դրուի, իսկ մնացեալք կը պնդէին որ, ինչպէս որոշուած էր նախորդ նստի մէջ, իւրաքանչիւր անդամ մէկ թղթի վրայ գրէ երեք ընտրելեաց անուանքն ու մէկ տուփի մէջ ձգէ զայն։

Այս վերջին եղանակն ընդունուելով, ընտրական գործողութիւնք սկսան կէս ժամ յետոյ։

Քուէարկութիւնն ու քուէհամարը կատարուելով, ասուց արդիւնքը ցոյց տուաւ թէ՝ 79 ընտրողներէն, Նիկիոյ մետրապոլիտն ստացած էր 61 քուէ, Տէրքոնի մետրապոլիտն 57 քուէ և Միտիլլիի մետրապոլիտն 45 քուէ։ Ապա՝ Կիկլոնի և Նիկոմիդիոյ մետրապոլիտք ստացած էին 18 և 15 քուէ և մնացեալք նուազագոյն քուէներ։ Հետեւաբար Ընտրողական ժողովոյ կողմէ հաշակեալ ընտրելիք էին առաջին երեքն և Ս. Սինոդն ու ընտրողական ժողովոյ անդամակից ներկայ մետրապոլիտք այս երեք անդամոց միոյն քուէ պիտի տան։

Ռուսական ու աւստրիական դեսպանատնց առաջին թարգմանք երէկ Բ. Դուռն երթալով՝ տեսնուեցան արտաքին գործոց նախարարին հետ։

Բէժիի գործոց քննութեան համար մայրաքաղաքս եկող պատուիրակք, Պ. Պ. Պերժէ, Ուադէրֆիլտ, Պլէյխրոտեր և Զիֆֆէր շաբթուս Պրուսա կ՚երթան ուր պիտի մնան մի քանի օր։

Առեւտրական դաշնագրոց քննիչ յանձնաժողովն երկուշաբթի նիստ ընտրաւ, ընդ նախագահութեամբ Դուլյումեան Պեարոս էֆէնտիի։

Քարբերդի մահմէտականք՝ Գուրպան Պայրամի առթիւ զոհուած ոչխարաց մորթերը, տեղւոյն քաղաքապետական ժողովոյ միջոցաւ, վաճառելով՝ հասոյթն յատկացուցեր են դերեզմանատնց շրջափակման և այլ բարեպաշտական հաստատութեանց։

Դատական պաշտօնատունէն շրջաբերականաւ պատուիրուած է բոլոր դատական քննչաց, որ այսուհետեւ հրապարակաւ տեղեկացուած կարեւոր դատերու մանրամաս

տային։ Ուստի և կրօնական հարք, ընկերակցութեամբ ընտրողական ժողովոյ անդամց Մայր Եկեղեցի իջան. անդ սկսաւ սոյն պարագայի յատուկ կրօնական արարողութիւնն, Հոգւոյն Սրբոյ շնորհքն հայցուեցաւ և կարդացուեցաւ ընտրողական գործողութեանց տեղեկագիրն մինչև «հետեւաբար ընտրեցաւ Պատրիարք...» բառերն։ Սոյն միջոցին, մետրոպոլիտք իրենց միակ ընտրելւոյն անունը քուէթուղթի մը վրայ գրելով, տաճարին մէջտեղը դրուած արծաթեայ սափորի մը մէջ ձգած էին, այնպէս որ ընտրողական գործողութեանց տեղեկագրոյն ընթերցումն աւարտելով, անմիջապէս յետոյ կատարուեցաւ քուէհամարն, և բացարձակ առաւելութիւն ստացող Տէրքոնի մետրապոլիտ՝ Տ. Յովակիմ Սրբազան հռչակուեցաւ տիեզերական Պատրիարք Ցունաց։

Յանձնժամնորընտիր Պատրիարքն՝ Յովակիմ Դ., եկեղեցւոյն մէջ պատրաստուած պատրիարքական Աթոռը բազմեցաւ, և Հէրակլէի մետրապոլիտն, ըստ հնաւանդ սովորութեան պատրիարքական դաւազանը մատոյց նմա, մինչ դպիրք «զքեզ Աստուած գոհաքանեմք» աղօթքը կերգէին։

Այս պատկառելի արարողութենէն յետոյ, նորընտիր պատրիարքն՝ ներկայ ժողովրդեան ցնծագին աղաղակներով, ելաւ Պատրիարքարանի մեծ սրահն և անդ ընդունեց Ս. Սինոդին, վարչական խառն ժողովոյ, ընտրողական ժողովոյ անդամց, ազգային երեւելեաց և բազմաթիւ ժողովրդեան շնորհաւորութիւնները։

Նորընտիր Պատրիարքն, իւր նախորդին նման, կրօնական ասպարէզինմէջ զարգացած և յառաջացած է ձեռամբ հանգուցեալ Յովսիփիմ Բ. Պատրիարքի, որ բնիկ Քիոսցի էր և վեց տարի առաջ վախճանեցաւ, երբ երկրորդ անգամ պատրիարքական աթոռը բարձրացած էր։ Յովակիմ Դ. ազգականութիւն ունի իւր հանգուցեալ նախորդին հետ, որոյ կրկին պաշտօնավարութիւնը վերջին դարուս մէջ Ցունաց պատրիարքական պատմութեան ամենանշանաւոր էջերը կը կազմեն։

Յովակիմ Դ. Հալքիի ատուծաբանական վարժարանին մէջ ատուծաբանական վարդապետի (դոկտոր) քննութիւնը փառաւորապէս անցուցնելէ յետոյ, պատրիարքարանի ծառայութեան մէջ մտաւ, նախ իբր երկրորդ և ապա իբր առաջին քարտուղար Ս. Սինոդին։ Մի քանի տարի յետոյ Լարիսայի մետրապոլիտն օծուեցաւ, և 1875ին ընտրուեցաւ Տէրքոնի մետրապոլիտ։ այս պաշտօնին կոչուող եպիսկոպոսունք կերպիւ իւրք իրաւունք կը սահման Ֆէնէրի պատրիարքարանի բարձրատիճան եկեղեցականաց գործոն մասին կարգը դասուելու։ Հետեւաբար Տ. Յովակիմ Սրբազան բաղում տարիներ նախագահած է պատրիարքարանի վարչական խառն ժողովոյ։ Բայց վերջին ժամանակներս առողջութիւնը խանգարուելով, հարկադրեցաւ բոլորովին գործէ քաշուիլ, և իտալիոյ հարաւային կողմերը, տաք կլիմայի տակ դնաց բնակիլ, գվաւորաբար ի Բալէրմ։ Այս կերպով բնաւ չէ մասնակցած ո՛չ առանձնաշնորհմանց խնդրոյն և ո՛չ ալ այն միջադէպերուն՝ որք տեղի տուին իւր նախորդին հրաժարման, որոյ միշտ մուերիմ և անձնուէր բարեկամն եղած է։

Նորընտիր պատրիարքը համակրելի և քաղցրաբարոյ եկեղեցական մ'է, հպիւ 47 տարեկան, հաստատ կամաց և ուղիղ ընտրութեան տէր. հիմնաւոր կրթութիւն մ'առած է և կրօնական գործոց մասին մեծ փորձառութիւն ունի. բաւական հմուտ է ֆրանսերէն լեզուի, և ի մի բան ունի բոլոր այն յատկութիւններն՝ որք անհրաժեշտ են պատրիարքական բարձր պաշտօնն արժանաւորապէս կատարելու համար։

Յովակիմ Դ-ի ընտրութիւնն ո՛ւէջ ընդդիմութեան կամ կուսակցութեան չպատահեցաւ, այլ ընդհանրական կը կարծուի, թէ Ն. Սրբազնութիւնը միացման կէտ մը պիտի լինի Ցունաց ազգին երկու կուսակցութեանց միջեւ՝ որք բաժանեալ էին առանձնաշնորհմանց խնդրոյն վերջին պարագայից պատճառաւ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱԶԴ. — Մինչեւ լրագրոյս մամուլը դրուած ժամն, հեռադրական գործակալութեան կողմէ քաղաքական և դրամական հեռադիր չհաղորդուեցաւ մեզ։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 3 Հոկտեմբեր

ԸՆԹԱՑԻ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՅ

3 ամիս	Լոնդրայի վրայ	(պանքայի)	110 5
3 »	» »	(վճռմամբ)	109 30
3 »	Բարիզի »	(պանքայի)	22 87 1/2
»	» »	(վճռմամբ)	22 95

ԸՆԹԱՑԻ ԱՐԾԱԹՈՂՈՅ

Օսմանեան Քօնսոլիտ

Երեկ երկոյ գոցուեցաւ (Գ. Կ.) դՀկ.		8 45
Փօրսային գոցուելէն վերջը	» »	8 45
Ե.յսօր Բերայի մէջ	» »	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	» »	8 3
Բարձրագոյն գին	» »	8 13 1/2
Նուազագոյն	» »	8 13
Դէս օրին	» »	8 13
Իւնիֆիէ Եգիպտական		66 22 1/2
Երեկ իրիկուն գոցուեցաւ		66 15
Բերայի մէջ		— —
Այս առաւօտ բացուեցաւ		66 15
Դէս օրին		66 10
Հեվալէսիզ		12 1/2
Բէքօր գանսոլիտեի		—
» իւնիֆիէի		—
Փոխառութիւն 1863 (Գ. Կ.)	ֆր.	61 50
» 1865 »	»	51
» 1869 »	»	45
» 1873 »	»	40 50
Գօն տիւ Թրէզոր	Անգլ. Լ.	18 125
Ռուսերի երկաթուղի	ֆր.	41 25
Օպլիկասիոն տը Բրիօրիթէ	»	—
Բաժնեթուղթ Լաւրիօմի	»	77

ՐԱԺՆԵՏՈՒՄՈՒ

Յօսիէթէ ժէնէրալ	Անգլ. Լ.	3 30
Քրէտի ժէնէրալ (Գ. Կ.)	Օսմ. Լ.	6 17
Պանք տը Գանս	»	5 30
Ըսս. Շանժ է վալէօր	Օսմ. Լ.	3 28
Թրամուէյ	»	290

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՎ

Օսմանեան ոսկի	դրշ.	160
20 ֆրանկնոց	»	87 28
Անգլիական ոսկի	»	110 8
Բօլ Իմպերիալ	»	90 8
Գրիմից	»	51 20
Ռուպլի Թղթադրամ	»	8 90
» արծաթ	»	89 35
Ֆլորին	»	9 4
Մէճ. արծ. (տարբ.)	»	108 2
Վենցոց	»	103 10
Հինգնոց	»	103 15
Մէթալիք	»	98
Պրինձ	»	800
Թղթադրամ	»	3000

ՄԵՏԷՈՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԴԻՏԱՐԱՆ Ի ԲԵՐԼԻՆ

15 Հոկտեմբեր (Ն. Տ.)

		Ժ.	Վ.
Ցագու�արեգական (Առաւելագոյթ)		6	13
Մուտք » »		5	17
Կէս օր (Միջին ժամով)	11	45	44
Կէս օր (ժամ ըստ Տաճկաց)		6	36
Ցագուսին Լուսնի (Առաւելագոյթ)		Ա.	2 28
Մուտք » »		Ե.	3 24

Երեւումն Լուսնի Ն. Լ. Հոկտեմբեր 19ին

Առաւօտեան ժամ 8ին

	Հղրդմ.
Ցանրաչափ (Ցրվու. երես)	763 9
Ջերմաչափ	17 6
Նուազագոյն աստիճան	16 7
Բարձրագոյն »	27 6
Խոնաւութիւն %	90
Բարձրութիւն անչրեւելի 36 ժամու մէջ	
Հաղորդագրեր	(

Ուղղութիւն հողմոյ. — Հիւսիսային Արեւելք հանդարտ։

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 14ի ՎԻՃԱԿԸ

Ցանրաչափական ճնշումն անփոփոխ կը մնայ հարաւային Եւրոպոյ և Մէջերկրականի վրայ. հողմ հիւսիսային արեւելէն կը փչէ տկար կերպով ի Մէջերկրական և Յունական. հարաւային տկար հով Սև Ովշիկեղագոց, ի Տարսոնէ և յՕսմէսս։

Բարեխառնութիւնը 2 աստիճան է ի Փարիզ, 7 ի Վիեննա և ի Բեռլսպուրկ և 15 յՕսմէսս։

ԹՂԻ ԹՂԹՈՑ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Առ Մեծ. Կարապետ Էֆէնտի Իւթիճեան.

Սիրելի բարեկամ,

«Արեւելք» լրագրի 219 թուոյն Լը. քս.ի ընտիր թարգմանութեանդ մէջ՝ Թաղի թղթոց անուններն հայերէնի վերածել էիք ըստ խնդրոյ ոմանց բանասիրաց։ Կարգալով զայն՝ յիշեցի ասկէ շուրջ քսան տարի առաջ Տփխիսի մէջ լսածս հայերէն անուններն այդ թղթոց, զորս ապա ես բարեփոխելով ներկայացուցած էի բարեյիշատակ Ռուսինեան էֆէնտիի և հաւանութիւնն ստացած։

Ի զուարճութիւն և եթէ բանասիրաց՝ այժմ այդ անուններն ձեզ ևս ներկայացունելով, կը խնդրեմ հրատարակել։ բաղձալով միանգամայն որ թէ՛ հայերէն և թէ՛ այլազգի անուններով թղթախաղն սուսկ անմեղ զբօսանաց առիթ լինի և ո՛չ կեանք, ընտանիք, հոգի և մարմին ի կորուստ մատնելու պատճառ, որ, աւա՛ղ, մեր ազգայնոց մէջ ևս մուտ դտած է նոյն իսկ ընտանեկան յարկերու ներքեւ։...

Ահաւասիկ այդ անուններն.

	Տէր խմ մէջ լսածս	Ձեր հնարածն	Իմ բարեփոխածն
Օշէա	Բարբուճ	Քառակ	Կապիկ [1]
Մաշա	Տանձիկ	Սլաք	Տանձիկ [2]
Պատէն	Խաչիկ	Տէրեւ	Թուրիկ [3]
Գոռշա	Փոսիկ	Սիրտ	Սրտիկ [4]
Թահլը	. . .	Արքայ	Մեծուր [5]
Քրդ	. . .	Տիկին	Աղջիկ
Պաճաք	. . .	Ծառայ	Զինւոր
Պէյ	. . .	Մէկ	Մէկնոց
Իքիլի	. . .	Երկու	Երկուքնոց
		Երեքնոց	Երեքնոց, հինգնոց, տասնոց եւ։

Մնամ յարգանօք

Ձերդ

***

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷ ԴԱՂՈՒԱԾ

ՊԱՐՏԻԶԱԿ

24 Սեպտեմբեր.—Պարտիզակի հայ հռոմէականաց առաջնորդ Հ. Ներսէս Վ. Հնտոյեան ի Մոլիթարեան ուխտէն, տեսնելով որ հայ-հռոմէականաց աղջկանց վարժարանը չատ հին և փտանգաւոր վիճակի մէջ է, վար կ'առնէ։ Դպրոցն եկեղեցւոյն դիմացն ըլլալով՝ նոյն վարդապետն կանգուն մը բարձրութեամբ պարսպել կ'ուզէ և վրան հողով փակել, և քան օրինի պատերն սկսելու հրամանագիր կ'ուզէ ձեռնհաս իշխանութենէն, որ ի Հայոց կաղմուած է, և որ եկեղեցիէն և դպրոցէն հարկ կը պահանջէ։ Հայ-հռոմէականաց առաջնորդը պատասխան կուտայ թէ ըստ օրինաց տերութեան՝ եկեղեցի և դպրոց ապահարի են. սակայն հայ թաղական ժողովն իւր առարկութիւնը կրկնելով կ'արգելու յառաջ տանիլ շինութիւնն։

(1) Ի զաւառս ֆոֆ կրսեն տեսակ մը մանր և քառանկիւն քարերու, որով աղջկունք նստած կը խաղան փոխն ի փոխ վեր նետելով և բռնելով, և որ կը նմանի հիշդ օշէային ձեւին։ — (2) Տանձի նմանութենէն առնուած։ — (3) Քանի թուրի երեսակալին կը նմանի։ — (4) Որպէս և դուք տէր անուանած էիք։ — (5) Յայտնի է որ մեծաւոր ըսելէ մեծուր, որ զինւոր բաւին ալ կը յարմարի։

Հայ-հռոմէականք չէնքը կը փրլցնեն և ըստ օրինաց տերութեան և իգիտութիւն քաղաքական ժողովոյ նախագահին, որ է Կարապետ էֆ. Ներսիսեան, չէնքին արեւմտեան կողման պատն ներս կը քաշեն չորս կանգուն չափով, վասն զի ճամբան անելանելի (նբ՛մաղ) կը մնայ։ Բանի մ'օր յետոյ նախանձոտ և չարամիտ դատախազի մը դրդմամբ հակառակ վճիռ մը կը տրուի և երկու հարիւր դահեկան ջնասով կ'ուզուի որ ճամբուն լայնութիւնը վեց կանգունի վերածուի։

Այժմ կը լսեմք թէ հռոմէականաց առաջնորդ Դ. Պոլիս մեկնած է և կը ջանայ Պատրիարքարանին միջոցաւ և ուժմարներով տերիլնել իւր հողոյն և իրաւանց որք յանիրաւի յափշտակեալ են։

ԲԱՂԷՇ

17 սեպտեմբեր. — Այս օրերս ուշադրութեան առարկայ եղած է Բողքական ազգայնոց շինելիք ժողովարանի խնդիրն։ Նախորդ կուսակալին օրով տեղւոյն գաւառային վարչական ժողովէն տեղեկագիր դրկուելով Պոլիս, շինութեան հրամանն եկած էր։ Նորընտիր կուսակալ Վեսմ Ֆիլբի փաշայէն կը խնդրուի որ հրման տրուի շինութեան ձեռնարկել։ Կուսակալը դիտել կուտայ վարչական ժողովին թէ Պոլսէն եկած հրամանն իրենց տեղեկագրին վրայ հիմնուած է, յորում ըսուած է թէ օրինաց համաձայն է շինութեան տեղն, մինչդեռ թրքական գերեզմանատան կից է, և հրամանագիրը կը դրկէ թաղապետութեան նախագահին որ վերսին քննէ։ Այլ այս վերջինն, որ այն ատեն վարչական ժողովոյ անդամ է եղեր, հարկ չտեսներ վերստին քննել և կը հրամայէ շինութեան ձեռնարկել՝ ըստ օրինի որմնադիրներն ալ տալով. հետեւաբար բողոքականք շինութեան սկսան և պատերն ամեն կողմէն երեք մեգր բարձրացան. բայց այժմ վերստին արգիլուած է շինութիւնն, առարկուելով թէ ո՛չ միայն ժողովարանին տեղն թրքաց գերեզմանատան կից է, այլ և տակը մեռելոց ոսկորներ կան։ Այժմ խնդիրը կարգադրելու համար Վեսմ. Կուսակալին գաղտնեան կ'սպասուի, որ պտոյտի եղած է։

—Աւազակութեան դէպքեր կը պատահին մերթ ընդ մերթ։ Անցեալ օր Բաղէշեն կես ժամ հեռու Պօռ գիւղի և վանուց ոչխարները կը յափշտակեն աւազակք։ բայց ասոնց հետքը կորսուած չլինելով՝ գիւղացիք բաղմութեամբ կ'երթան և կը յաջողին ետ առնուլ աւարը։

Նոյնպէս երկու օր առաջ Բաղէշեն երկու ժամ հեռու Ծվար գիւղի ոչխարներուն վրայ կը յարձակին աւազակք, և հովիւները կապելով 60ի չափ ոչխար կ'առնուն կը տանին։ Պահապան շանց աղաղակներէն գիւղին երիտասարդներէն մի քանին կը հասնին, բայց ղէնք չունենալով՝ չեն կրնար բան մ'ընել։ Երիտասարդներէն մին կը վիրաւորի և միւսը կը մեռնի հրացանի հարուածով։ Կառավարութիւնն այս դէպքն իմանալով՝ բժիշկ կը դրկէ վիրաւորելոց՝ որք հայ են՝ դարմանելու, և ոստիկաններ կը հանէ աւազակաց ետեւէն։ բայց ցարդ ոչ ոք բռնուած է։

— Տեղս այս ընդհանուր գատախազի օգնականը պաշտօնանկ եղաւ, և կ'ըսուի թէ Վան պիտի երթայ դատուելու համար։

ՊՐՈՒՍԱ

29 սեպտեմբեր. — Այսօր Ս. Գէորգայ տօնախմբութիւնը լինելով՝ տեղւոյն տղայոց վարժարանն, զոր չինած է հոգելոյս Գէորգ Դ. Կաթողիկոսն մինչ առաջնորդ էր Պրուսայի, մեծ հանդէս կատարեց։ Ս. Առաջնորդն յատուկ պատարագ մատոյց եկեղեցւոյն մէջ։ Ապա աշակերտք և աշակերտուհիք զոյգ զոյգ և անոնց հետ քահանայից դասն, փոխանորդ վարդապետն և Ս Առաջնորդն ժողովրդեան խուռն բազմութեամբ Ս. Գէորգեան վարժարանն եկան, ուր խաչահանգիստ լինելէ յետոյ, երգեր և ճառեր կարդացուեցան։ Հանդէսը փակեց Ս. Առաջնորդն իմաստալից և ազդու ատենաբանութեամբ մը։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԵՐ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»ի

Տփխիս, 21 սեպտեմ. 1884

Նահանջ տարին իւր մէկ քան զմէկ աւելի դժբաղդ պատահարներով կարծես արդարացնում է այս անդամ ռամիկի իւր վրայ ունեցած նախապաշարմունքը։

Այս տարուան կրած բարոյական զրկանքներս, այո՛, մեծ էր. բայց թողումեմ այդ, թողում եմ որպէս զի այս անդամ մի փոքր դաղարար տամ մեր Ցահկասյաստանցի եղբարց՝ մեր սրտի կացութեան, մեր ամբողջ Կովկասեան ազգաբանակութեան սրտի միմային վրայ։

Խլեցէք վճառաւորութիւնը մեզանից և կը տեսնէք որ Կովկասը իւր երկրային անբաւ հարստութիւններով ուրիշ ոչ մի նշանաւոր պարապմունք չէ ներկայացնում ձեզ իւր երկրայնների մեջտեղում։ Հողը բէկերի և խանների սեպհականութիւն լինելով դիւզային ուրիշ ոչինչ չէ, եթէ ոչ մի հասարակ մշակ, որ իւր դատն քրտինքի կաթիլներով ստացած արդիւնքն անդամ ածում է խանի և աղայի ամբարներում, բաւականանալով իւր ցանաք դարիի հացով, և նա միշտ այդպէս է. նա աղքատ է. նա փող չունի. և եթէ պատահելու էր նրան այդ փոխ ուղել, նա պէտք է դիմէր քաղաքացի վաշխառուին կամ տեղացի չարչիին. որքան էլ փոքր լինէր նրա պարտքը, որքան էլ 3 ռուբլի, 10 ռուբլի չնչին գումար լինէր այդ, այնու ամենայնիւ նա այնուհետեւ տարիներով տալիս է խայտառակ չափազանցութեամբ բարձուած տոկոսներու տակ։

Բայց նա աշխատում է, նա կրկին ձեռք է առնում որքը կոչտացած ձեռքում, նա կրկին և արիւնով և արտասուքով հերկում և վարում է հողը... բայց ո՞ւմ համար։

Օրէնք հրատարակուեցաւ, այո՛, այդ կարծեմ 4 տարի առաջ էր, և այդ օրէնքի հիման վրայ բէկեր պէտք է ծախէին իրենց հողերը գիւղական համայնքներին։ Հողերի գիները չափից դուրս թանգ նշանակուած էին. այդ ուշադրութեան չէր առնուած։ Բէկեր գային որոնք միլիոններ պէտք է ըստանային։

Ո՞ւմն էր պատկանում առաջ այդ երկիրները, այդ հողերը, ո՞ւմն էին պատկանում Զարաբաղի շրջակայքում ընդարձակ և պըտղատու դաշտերը, անտառները։ Այդ բանի շատ դեղեցիկ պատասխանի տալիս էր Բաքվի, այդ պաշտելի հեղինակի «Խամսայի մելիքութիւնները» անունով նշանաւոր աշխատութիւնը։

Այդ ընդարձակ երկիրները, որոնց տիրում են այսօր մի քանի նախկին քաղցած բէկեր, այդ ընդարձակ երկիրները պատկանում էին հայ մելիքութիւններին։ Ռուսաց տիրապետութիւնից առաջ պարսիկը փոքր ժամանակ տիրեց նրանց. և ահա երբ վերջնականապէս հաստատուեցաւ ռուսական իշխանութիւնը այդ երկիրներում, այն ժամանակ ամենքը սկսեցին իրենց կալուածները հաստատել տալ։ Օրէնքը հաստատում էր կալուածը ներկայացողին, եթէ նա ցոյց կը տար տասնի չափ վկայներ։ Ամենայարմար ժամանակն էր. սուտ վկայները յայտնվում էին քսանով, երեսունով։ Բացի այդ, վերջին խաները իրենց անկումը տեսնելով ում հասել էր հրովարտակներով երկիրներ էին շռայլել. և մի ախոռապան զարմանալի չէ որ այսօր բէկի տիտղոսով աւազակաբար տիրում է ընդարձակ երկիրների, այո՛, այնպիսի ընդարձակ տեղերի, որոնց համար գիւղացին նոյն օրէնքի համաձայն եթէ գնէ, միլիոնն՝ը, կրկնում ենք, միլիոնն՝ը պէտք է տայ։ Եւ գիւղացին, ասացէք խնդրեմ, այն գիւղացին որ 10 ռուբլի ճարելու համար 10 ռուբլի տոկոս է տալիս, կարո՞ղ է այդքան գումար բէկերին տալ։ Եւ այդպէս չնայելով օրէնքին, այնուամենայնիւ բէկը մնայ դարձեալ տիրապետող իւր հողերին, իսկ գիւղացին նրա վարձկան մշակը։

Բացի երկրագործութիւնը, Կովկասում կան նշանաւոր հանքեր որոնք այսօր մասամբ չեն գործադրվում և մասամբ Եւրոպացիների ձեռքն են. բայց մեծ մասը ազատ է. մենք ուրինք քարի հանքեր, մենք ունինք երկաթհանք. մենք ունինք Բագուի ազատ նաւթաղերը, մենք ունինք հարիւրաւոր զանազան նիւթերի հանքեր. և այդ բոլորը մոռիկ, շատ մոռիկ ապագայում բոլորովին կ'անցնեն օտարների ձեռք։

Շատ ժամանակ չէ ինչ որ մի Եւրոպացի Ֆոն-Կուլենքամպֆ, մի բաւական նշանաւոր հանք շատ հասարակ գնով գնեց, և կանգնեցրեց այդ տեղ իւր հոյակապ ապակեղէնի գործարանը, որ ահագին մթերք է արտադրում Թիֆլիսի և իւր շրջակայքի համար, հարիւր հազարների օգուտ տալով իւր տիրոջ։

Արհեստները իրենց նահապետական պարզութեամբ այժմ ընկնում են. որովհետեւ այժմ Եւրոպացի արհեստաւորը իւր գործատունը հիմնելով ուելի հեշտ և աւելի լաւը մինչեւ անդամ աւելի արժան սկսում է մատակարարել հասարակութեան պիտոյքները, վնասելով երկու դասակարգին իսկ. առաջին արհեստաւորին, և երկրորդ այն վաճառականին որ այդ ապրանքը Ռուսաստանից կամ արտասահմանից բերելով այստեղ ծախում էր։

Դառնանք այժմ մեր վաճառականութեան։ Բայց ի՞նչ է մեր վաճառականութիւնը. մենք ասել ենք և ասում ենք— չարչուութիւն. մեր վաճառականների համարեա 100ից 80ը պարապում էր միայն նրանով, որ գնում էր ապրանքը ռուս և արտասահմանեան գործարանատէրից և բերում այստեղ վաճառում էր. պարզ ասելով նա համարեա մի միջնորդ էր։

Այո՛, այդ այդպէս էր մի տաս, մի տասնեհինգ տարի առաջ. իսկ այժմ, այժմ երբ երկաթուղին չվչվալով սկսեց ձեռքել Կովկասի միջով, երկու ծովերը Եւրոպայի և Ասիայի սահմաններում միացնելով միմեանց, արագացրեց Եւրոպացիների մուտքը մեզ մօտ, որոնք թափուելով բոլոր արդիւնաւէտ տեղեր իրենց ձեռքը առան, և հետզհետէ առնում են։ Երբ ամեն մի գործարանատէր սկսեց հենց մեզ մօտ էլ իւր առեւտրական տան մի բաժին բանալ, աւելորդ նեղութիւնից մեր վաճառականներին ազատելով, երբ նոքա մեր հում բերքերը մեր աչքի առաջ, կրելով Եւրոպա և Ռուսաստան, կատարելագործում, ստ բերում և հինգ անդամ աւելի թանգ ծախում էին մեզ, այո՛, այդպիսի ժամանակներում փոքր առ փոքր դնում է՛, անհետանում է՛ փողը այդ երկրից. տարիները յաջորդում են միմեանց և տկարում է մի յանկարծական ընդհանուր սնանկութիւն. մենք այդպէս ենք անուանում ներկայի սարսափելի տագնապը։

«Այս երկրում ոչինչ չէ կարելի անել։ «Ահա այն սովորական խօսքը, որ մենք լսում ենք ամեն օր ամեն դէպքում և ամեն գործի վերաբերութեամբ։ Ի հարկէ ո«չինչ չէ կարելի անել, եթէ ոչինչ չանենք։

«Փոխանակ գանգատուելու գործենք։

«Երկիրը ոչինչ չէ արդիւնաբերում, «բայց սպառէ... ի հարկէ պիտի աղքա«տանայ։»

Այս տողերը գրում էր «Մշակի» խմբագիրը, դեռ 10 տարի առաջ։

«Ի՞նչ կասէիք այն մարդուն, չարունակում էր նա, որ կը ծախսէր առանց վաստակելու, կ'ուտէր առանց արդիւնաբերելու, կ'ապրէր առանց աշխատելու։— կ'ասէիք որ այդ մարդը անպատճառ կը սնանկանայ։»

Նոյն իսկ այդ դրութեան մէջն է և մեր կովկասեան երկիրը։ Նա ունի բնական շատ հարստութիւններ, բայց չէ մշակում նրանց, չէ ծախում օտար երկիրներին։

Իսկ միւնոյն ժամանակ այն քիչը որ արդիւնաբերում է, ինքն է ուտում։

Բացի սրանից մեր երկիրը ընդունել է լուսաւորութեան հետեւանքները, առանց նոցա սիրգները ընդունելու, այնպէս որ անհրաժեշտից շատ անգամ զրկվում ենք, բայց անպատճառ հարկաւորութիւն ունինք շռայլութեան առարկաների, շամպանեայ գինու, մետաքսեայ շորերու, եւ։

Մի խօսքով մեր փողը գնում է արտասահման և նրա փոխարէն դալիս են մեզ մօտ ապրանքներ, մեծ մասամբ չնայելութեան առարկաներ. իսկ մեր երկրին գրեթէ ոչինչ չէ վճառվում, չէ տարվում օտար երկիրներու։

Շատ լաւ է որ մենք ծախում ենք բամպակ, մետաքս, բուրդ, բայց այդ բաւական չէ. շատ ուրիշ երկրագործական արդիւնքներ կան որոնց կարող էինք վճառանաեել, եթէ երկրագործութիւնը բարւոքած լինէր մեզանում, մանաւանդ անհոգ և անուշադիր թողուած չլինէին երկրի խորքերում մեր հանգային անհամար հարստութիւնները։

Մինչեւ որ մեր կապիտալիստների մեծ մասը կը լինի անհոգ, եսասէր, վատնող, ուսումնասէր փորձ չունեցող, իրենց կարողութիւնը կառավարելու անընդունակ մարդիկ, ի հարկէ ոչինչ չի լինիլ, ոչինչ չի առաջանալ մեր երկրումը. ընդհակառակը, մենք օրից օր նիւթական կորստին, կառաջանալ սնանկութեան կը մատնենք։

Մինչեւ այսօր մի կերով մեր ժողովուրդը դիմացել էր հարուածներին. բայց այն տարի, այլ ևս բաժակը մինչեւ եզերքը լցուած է, նա երկար այլ ևս չէ կարող դիմանալ։ մի զօրաւոր հարուած էլ և այնուհետեւ ապագան շատ ցաւալի է։

Վճառականութիւնը ընկած է։

Արհեստը ինկած է։

Երկրագործութիւնը ընկած է, այսինքն ընկած միայն մեզ տեղացիներս համար։

Եւ այդ երեք միջոցներն են, որ միջոց են տալիս մի ժողովրդի ապրելու։

«Դժբաղդութիւն չիմանալն ալ մի մեծ դժբաղդութիւն է» ասում մի նշանաւոր գրող։ Ժամանակը իւր բազմաթիւ բաղդաւոր և դժբաղդ արկածներով շատ բան սովորեցնում է մարդուն, և դժուարութիւնները ծնեցնում են բաղմաթիւ ելքեր։ Մենք այժմ նկատում ենք, որ տեղացիներին շատեր արդէն սկսում են միմեանց մօտենալ. սկսում են այս տեղ և այն տեղ կազմուել զանազան հիմնաւոր ձեռնարկների համար ընկերութիւններ։ Մենք ունինք այսօր նորերում կայացած Բաքում Հայ շրջենաւանան մի նշանաւոր ընկերութիւն։ Մենք ունինք մի քանի տարի առաջ ոչ ուշ ժամանակ նոր դրութեամբ գործող մետաքսի գործարաններ Զարաբաղի շրջակայքում, որոց թիւը գուցէ 20ի հասնէր։ Մենք ունինք միեւնոյն տեղերում հպիւ երկու տարի կայ նշանաւոր գործարան ոգիի և օղիի։ Վերջապէս Պ. Ճգնաւորեանի և ընկերութեան իւրերի գործարանը առաջինն է Բաղում իւր գեղեցկութեամբ, մեծութեամբ և նշանաւոր արդիւնաբերութեամբ։ Կան նաեւ մի քանի այդպիսի գործարաններ որոնք տեղացի ընկերութիւնների ձեռքում գտնվում են։

Որքան էլ աննշան լինէին, որքան էլ քիչ լինէին այդպիսի գործարանները, այդպիսի ընկերութիւնները մեզ մօտ, այնուամենայնիւ որպէս առաջին քայլեր շատ ուրախալի են. Հայը հետեւող բնաւորութիւն ունի, նա միշտ հետեւում է միւսին. նա չէ համարձակվում իւր կապիտալը դնել մի այնպիսի գործում, որից չահ գոյանալու մասին նա հաստատ չգիտէ, ծանօթ չէ գործին. բայց բաւական էր որ մէկը սկսէր, բաւական է որ մէկը օգուտ ունենար, և ահա օրքան էլ գժուարին գործ լինէր, շատերը հանդէս կուգան։

Քանի տարի առաջ տեղացի թէեւ միչին դասակարգի մարդիկ ամօթ և մինչեւ անգամ սաստութիւն կը համարէին իրենց որդուն արհեստի տալու. բայց ասեցի որ ժամանակները փոխուեցան. այժմ եթէ մարդ մի հաստատ բան չգիտէ, ամիսը 5 ռուբլի էլ չեն տալիս. և ահա 5 տարի է ինչ որ հիմնուեցաւ Թիֆլիզում արժանայիշատակ Եղբարք Թումանեանցի նախաձեռնութեամբ քաղաքային «Արհեստաւորաց Ուսումնարանը» ուր մինչեւ 400 աշակերտներ կարդում և արհեստ են սովորում։ Ընդունելով այդ թուին ուսումնարանը դեռ մերժեց այս տարի շատ և շատ ցանկացողների տեղ չլինելու պատճառաւ։ Աշակերտները սովորում են տեսակ տեսակ մի քանի նշանաւոր արհեստներ. կէսօրուայ ճաշը տալիս են աշակերտներին հաւատարտպէս. և աշակերտները համարեա ոչ մի վճար չունին։

Ինձ ուրախալի էր տեսնել, որ այդտեղ սովորում են մինչեւ անդամ ամենահարուստ ընտանիքի որդիներ, եւ ամենքը այդտեղ աշխատում են բոլոր եռանդով. նրանք չունում են ամենանշանաւոր իրեղէններ, մանաւանդ երկաթագործների մասում։

Դեռ մի ամիս չկայ, երբ ես սղմեցի երեք հայ երիտասարդների ձեռքը, որոնք շրջանին վերջացնելով այդտեղ, գնացին Ցուլայի ամենանշանաւոր գինարանը իրենց արհեստում կատարելագործուելու. առաջին օրինակներն են դրանք. եւ մենք վստահ կարող ենք ասել, որ այդպիսի մի աշխատասէր գործին դիմող երիտասարդներ առանց ապագայի չեն։ Դրանց մէջ ամենանշանաւորը Երեւանցի բաւական զարգացած մի երիտասարդ է, Գալուստ Այսեանց, որ եւ շատ երիտասարդների խրախուսել է իւր օրինակի հետեւելու։ Առաջին անդամ գործարանում ընդունելու դժուարացել են այդ երիտասարդներին. սակայն երբ վստահ են եղել որ նրանց նպատակը բոլորովին անմեղ է, և խոստացել են իրենց քաղաքից վերադարձ տալ, ապա ընդունել են։ Ցանկանում ենք ամեն կերպ յաջողութիւն։

Արհեստաւորաց ուսումնարանի արհեստական մասը վերջացնելուց յետոյ, ամեն աշակերտ եթէ նոյն իսկ չգնայ կատարելագործուելու, իւր ապրուստը բոլորովին ապահովուած է։

Մենք այդ բոլորը բերեցինք նրա համար, որ ցոյց տայինք այն կորստաբեր անդունդը — չարչիական վաճառականութիւնը — որի մէջ առաջ գնալով դնալով և ամենեւին ուշ չդարձնելով տարիների ճնշող ազդեցութեան վրայ, մեր վաճառականները, մեր կապիտալիստները, իրենք իրենց կորուստը պատրաստեցին։

Մի ապդ, մի երկիր կը հարստանայ, առաջ կը գնայ, երբ նրա անդամների աւելի մեծագոյն մասը կը պարապի հողագործութեամբ, գիւղատնտեսութեամբ եւ զանազան արդիւնաբերութեամբ. այսինքն նա կը պարապի մշակել այն բոլորը ինչ որ բնութիւնը ինքը առատօրէն տալիս է իւր ծոցից, որի համար այդ մշակողներ փող չեն տալիս։ Ազգի մեծագոյն մասը պարապելով երկրագործութեամբ, անհնար է որ ապրուստի համար նեղութիւն կրէ։ Փոքրագոյն մասը, որ կը բաղկանայ վաճառականներից, չէ կարող անգործ մնալ, քանի որ մեծագոյն մասի արդիւնքը ապասում է նրա կամ մշակութեան, կամ վաճառականութեան, և այդ փոքրագոյն մասի ամենափոքրագոյն մասը հպիւ կը պատահի որ ենթարկուէր կեանքի անցողական նեղութեան, որովհետեւ ազգի հիմքը տարածուած է երկրի մանրերկրութիւնի վրայ, և չէ կախուած օդի մէջ։

Բայց այդ մասին հող է հար

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ 1,852,000 Անգլ. Ոսկի
Պահեստի դրամ 274,155 » »

LONDON AND LANCASHIRE

ԼՕՆՏՕՆ ԵՒ ԼԱՆԳԱՇԱՅՐ

Սոյն ընկերութիւնն չափաւոր գիներով ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կընայ ընդունիլ, Բերայի, Գալաթիոյ, Պոլսոյ և մօտակայ գիւղերու մէջ. գիներու և այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն առ

ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ Ի ԹՈՒՐՔԻԱ
Ր. Ֆ. ԲԱՌԻԹ
Գալաթիա, Հալաճեան խան 16—17
ԴԵՐ-ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ
Յ. ԱՍԱՏՈՒՐ
Կ. Պոլիս, Կամուրջի գլուխ, Եէնի-Ճամի 32

ՋՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՕԼՍՈՅ

Կը ծանուցանէ հասարակութեան թէ կարող պիտի լինի մեքենայով ջուր մատակարարել Բերա, Գալաթա և Պոլսոյ գիւղերը մինչև եէնիմահալլէ, 1884 տարւոյ լրանալէն առաջ։

Տեղեկութեանց և բաժանորդագրութեանց գրասենեակները կը գտնուին Բերա Թէբէ-Պաշի փողոց, թիւ 45, և Գալաթիա Վղվլուա փողոց, թիւ 14։

Բաժանորդագրութիւնք մէկ տարւոյ համար կը լինին և եռամսեայ կը վճարուին։

Կարելի է բաժանորդագրիլ հետագայ երեք կերպով.

1.— ԿՆՈՒ ՎՐԱՅ, որով տանը մէջ ջրամբար մը կամ ծորակ մը կը հաստատուի և 24 ժամը մի անգամ որոշեալ քանակութեամբ ջուր կը տրուի։ Օրը 165 օխայ ջրի համար եռամսեան նուազագոյն գինն է 62 ½ ղրուշ ոսկի դրամ։

2.— ՀԱՇԻՈՅ ՎՐԱՅ, որուած ջուրին քանակութիւնը կը չափուի մասնաւոր գործիքով և իւրաքանչիւր խորանարդ մէտր ջուրի (1000 օխա) համար կը վճարուի 4 ղրուշ ոսկի դրամ։ Այս գին բաձրագոյնն է. աւելի մեծ քանակութեամբ ջուր սպառող բաժանորդաց համար գիները երթալով կը նուազին։ Օրը 165 օխայ ջրի համար եռամսեան նուազագոյն գինն է 62 ½ ղրուշ ոսկի դրամ։

3.— ԸՍՏ ՀԱՇՈՅՍ (այլևայլ մասնաւոր պարագայից մէջ)։ Այս եղանակ բաժանորդագրութեամբ, որուած ջուրին քանակութիւնը չհաշուիր, այլ կը չափուի և կը վճարուի տան քանակաչց թուղթ հանելեստ։

Վեց անձանց համար եռամսեայ գինն է 75 ղրուշ ոսկի դրամ։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՅՄԱՆՔ

Խողովակները, ջուրին քանակութիւնը չափող գործիքը և ասոնց համար տան մէջ հարկ եղած այլևայլ շինութիւնները բաժանորդին հաշուոյն են։

Եթէ բաժանորդը ուզէն, Ընկերութիւնը կընայ դիւրութիւններ ընձեռել իրենց՝ վարձու տալով խողովակները կամ չափող գործիքը, և կամ ծախուց մաս առ մաս վճարումն ընդունելով։ Բաց ասոնց, բաժանորդն ազատ է իւր տան մէջ արդէն գտնուած շինութիւնները գործածել։

Ընկերութեան, ինչպէս նաև Թաղապետական շրջանակներու գրասենեակ մէջ կը գտնուին պայմանագրութեան օրինակներ թուրքերէն, ֆրանսերէն, հայերէն և յունարէն լեզուաւ։

Բաժանորդ գրուիլ ուզող անձինք կրնան թղթատարական տոմս մը ղրկել առ,

Մ. ԲԷՌԻ
Ընդհանուր գործակալ

Կամ առ Տնօրէնութիւն, Թէփէ-Պաշի փողոց թիւ 45։

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ

Գափանը տագիզ ֆապրիգայի հիւմայունընտա պին իչ եիւզ սէնեսի իյուլընտան իթիպարէն չուպաթը նիհայէթինէ գատար ալթը մահ զարֆընտա կէրէք ինճէ վէ կէրէք գալը հէր նէ մզգտար թէրաքիմ իթիշ վէ իտճէկ վար իսէ էսմանը էվվէլճէ սիմ մէճիտիյէ օնտօգուզ ղուրուչա օլարագ նագտէն վէ փէյնէն վիրիլէճէք չարթը վէ չէրայիթի սայիրէսի իլէ ինճէ քէփէկին պէհէր գըյէյի ճէտիտի օն իչ վէ գալը քէփէկին տախի օն իքի փարայա թալիպ եօհտէսինտէ օլուպ, թշրինի էվվէլը ըսմմինն իչինճի չարշէնպիհ կիւնի գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն, վէ տէօրտինճի փէնչէնպիհ կիւնի տախի թէգարրիւր իտէն ֆիյաթընտան եիւզտէ պէշ թէնգիլի գապուլ իտիլէճէկինտէն՝ իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարըն լէվազիմաթը ումմումիյէ տայրէսինէ կէլմէյէրի իլան օլունուր։

29 իլուլ 1300 3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ

Դափանը տագիզ ֆապրիգայի հիւմայունընտա սպին իչ եիւզ սէնեսի իյուլընտան իթիպարէն չուպաթը նիհայէթինէ գատար ալթը մահ զարֆընտա կէրէք ինճէ վէ կէրէք գալը հէր նէ մզգտար թէրաքիմ իթիշ վէ իտճէկ վար իսէ էսմանը էվվէլճէ սիմ մէճիտիյէ օնտօգուզ ղուրուչա օլարագ նագտէն վէ փէյնէն վիրիլէճէք չարթը վէ չէրայիթի սայիրէսի իլէ ինճէ քէփէկին պէհէր գըյէյի ճէտիտի օն իչ վէ գալը քէփէկին տախի օն իքի փարայա թալիպ եօհտէսինտէ օլուպ, թշրինի էվվէլը ըսմմինն իչինճի չարշէնպիհ կիւնի գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն, վէ տէօրտինճի փէնչէնպիհ կիւնի տախի թէգարրիւր իտէն ֆիյաթընտան եիւզտէ պէշ թէնգիլի գապուլ իտիլէճէկինտէն, իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարըն լէվազիմաթը ումմումիյէ տայրէսինէ կէլմէյէրի իլան օլունուր։

29 իլուլ 1300 3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ

Դափանը տագիզ ֆապրիգայի հիւմայունընտա հասբլ օլան քէրէքտէն ինճէ քէրէյին պէհէր գըյէյի ճէտիտի օն պէշ փարայա, վէ գալը քէփէկին տախի պէհէր գըյէյի ճէտիտի օն տէօրթ փարայա օլարագ հէր քիմ եիւզ գըյէտէն աշաղը օյմամագ վէ էսմանընը նագտէն վէ փէյնէն սիմ մէճիտիյէ օն տօգուզ ղուրուչա օլարագ ֆապրիգայի մէգիբը իտարէսինէ թէսլիմ օլունմագ իւզրէ հէր նէ մզգտար իչթիրա իմմէյէ թալիպ վար իսէ, տօղրուտան տօղրույա մէգ իւր ֆապրիգա իտարէսինէ մուրաճաաթլէ ալմալէրի իլան օլունուր։

29 իլուլ 1300 3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ

Նիզամիյէ էրզագ անպարր իչուն միւպայիա օլունճաղը էվվէլճէ իլան գըլընան պէշ եիւզ եէմմիշ ալմը պին գըյէյի ճէտիտ Սիպիր եապընդն չէրայիթի մուգարրէսէսի իլէ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ թշրինի էվվէլ ըսմմինն ալթընը ճիւմնա իրթէսի կիւնիւ գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն, վէ սէբիրինճի բազար իրթէսի կիւնիւ տախի թէգարրիւր իտէն ֆիյաթընա եիւզտէ պէշ թէնգիլի գապուլ իտիլէճէկինտէն, իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարին լէվազիմաթը ումմումիյէ տայրէսինէ կէլմէյէրի իլան օլունուր։

1 Թշրինի էվվէլ 1300 2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍԿԷՐԻ

Եամը Եէրիֆիտ պուլունան ասքրիի չահնանէ իչուն միւպայիա օլունճաղ համբարան չէրայիթի մուգարրէսէսի իլէ պէհէր գըյէյի ամիդի ալթը փարա վէ պիր փարանըն եիւզ ճիւրինն տէն եէմմիշ պէշ ճիւրինէ եանի պէհէր գըյէյի ճէտիտի տէօրթ փարա վէ պիր փարանըն եիւզ ճիւրինտէն եէմմիշ սէքիզ ճիւրինէ օյարագ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ թշրինի էվվէլը ըսմմինն ունպիրինճի կիւնիւ գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարին լէվազիմաթը ումմումիյէ տայրէսինէ կէլմէյէրի իլան օլունուր։

Թշրինի էվվէլ 1 1300 2—3

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ
ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ
677 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱՅԻ 677
ԳՈՒԼԷ-ԳԱԲՈՒ

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՔ

Փոքր գաղտոց լուսանկարք վայրկենական կերպով կը հանուին

Տեսարանք Կ. Պոլսոյ
Արեւելեան հանդերձից պատկերներ
Լուսանկարչութեան վերաբերեալ նիւթեր
Գիները խիստ դիւրամատչելի են։

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ

ԳՈՒԻՆ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ
ՌԷԼԻԷՆՍ

Մովային ապահովագրութիւն։—Դիմել առ գործակատարն ընկերութեան, Պ. Ժ. Վ. Ուիլիամ, Եօրկիատիս խան, Պահչէ-գարու, Պոլիս. կամ Գալաթիա, Սէլէքսիատի խան թիւ 15։

1882Ի ԳԻՍԱՒՈՐԸ

Այս հռչակաւոր վուշեայ սիկարի թուղթը որ ամենաքնտիր տեսակէ է, կը յանձնարարուի ծխողաց։ Մայրաքաղաքիս բժշկական վարչարանը փոր ձելով հաստատած է ամէն մէկ թունաւոր բուսական նիւթ կը պարունակէ։ Ընդհանուր շտեմարանն է՝ բոլոր Տանգիստանի համար Գալաթիա, Մանուկ փողոց Սիրէ Ֆրանսէզ, 82 թիւ, Պ Զարարիա Մարանկիէսի վաճառատունը։

Կը գտնուի նաև Կ. Պոլսոյ և Գալաթիոյ բոլոր ծխավաճառաց քով։

13—78

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE
Insurance company
ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՆ ԵՒ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

Լոնդրայի և Էդինբուրկի ապահովութիւն

ընկերութիւն	Ադբ. Լիր.
Ընտանեալ դրամագլուխ	3,000,000
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	2,500,000
Վճարեալ »	625,000
Պահեստի դրամ հրդեհի պատահականութեանց դէմ	1,592,235
Կեանքի պատահականութեանց դէմ պահեստի դրամ	3,841,194
	6,058,429
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ	1,186,865
Կենաց ճիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ	551,307
	1,738,172

NORTHERN
Assurance company
ՆՕՐԹՀԷՐՆ

Լոնդրայի և Էդինբուրկի ապահովութիւն

ընկերութիւն	Ադբ. Լիր.
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	3,000,000
Վճարեալ »	300,000
Պահեստի դրամ հրդեհի պատահականութեանց դէմ	811,871
Կենաց պատահականութեանց դէմ պահեստի դրամ	1,778,300
	2,890,171
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ	520,206
Կենաց ճիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ	251,572
	771,778

Ստորագրեալն իւր բազմաթիւ յանձնարարագրաց և քաղաքիս ընդհանուր յարգոյ հասարակութեան կը ծանուցանէ թէ ինչն վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, պէտք եղած մի մէջ կը գտնուի, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանէ։

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելի յարմարն ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բռնուիլիս ինքզինք ներկայացնել։

Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունիլ, ինչպէս Բերայի, Գալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքներու, գիւղերու և գաւառներու։

MARITIME
Insurance Cie limited of Liverpool
Capital Lt. 500,000
ՄԱՐԻԹԱՅՄ
Մովային ապահովութեան ընկերութիւն

Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. լիրա

Ստորագրեալը, շրջենաւերու և առագաստանաւերու մէջի վաճառքներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իշխանութիւն ստացած է ընկերութեան կողմէ։

Գիներուն և այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն Կալաթա, Քօմիսիօն խանի առանկիւնը երկաթէ կամուրջին վրայ նայող սենեակն, առ.

Կ. Պոլսոյ Ընդհ. Գործակատար Հիւսէյն Ընկերութեանց
ԳԱՌՆԵԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ

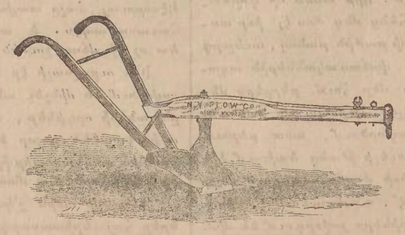

Ս. Ա. Մինասեան և Ընկերաց Ամերիկեան Վաճառատան մէջ կը ծախուին Ամերիկայի երկրագործական գործիքներ։ Զանազան տեսակ Ա.որիներ, Մոսաջորներն վար տուող գործիք, մեծ և փոքր։ Ցորեն մաղելու գործիք մեծ և փոքր։ Գեբեռ։ և խոտ ջարդող գործիք Զանազան գործիքներ բանկերու համար ձիով դարձող մեքենայ։ Պարտէզի գործիքներ։ Հրդեհի փոքր ջրհան և այլ զանազան Ամերիկայի ջրհաններ։ Այլ և այլ պտղոց ջուրերը հանելու գործիք։ Ձիերու և արջառաց կերը մանրելու ադօրիք, և այլն, և այլն։

Ամերիկեան Վաճառատուն ի Գալաթիա Կոստանդնուպոլսոյ։

ՀԱՅ ԹԻՅԱՎԱՃԱՌ

Ի Թահդիլ դէպոյ, ազբիւրին մօտ, թիւ 70

Այս վաճառատունն՝ որ մէկ տարիէ ասկի ժամանակէ հետէ իւր յաճախորդները գոհացնելու ջանք չէ խնայած, կը ծանուցանէ թէ Զինաստանի և Ճապոնի բերքերէն այս անգամ զանազան տեսակ ընտիր թէյեր (չայ) բերել տուած է յատկապէս, եւ կը խնդրէ սիրելի ազգայիններէ, մանաւանդ գաւառացի Հայ ծօխնչնչներէ որպէս զի հաճին զէթ միանգամ ի մօտոյ տեսնել իւր ապրանքներն և փորձել թէ՝ տեսակաց լաւութիւնը, եւ թէ՝ գիներու ժամանութիւնը։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ՔԻՐԼՃ-ԴԱԼՈՒ, թիւ 3 վաճառատան մէջ մեծ և փոքր քանակութեամբ կը վաճառուին հետեւեալները։

Հանքածուխ, ՆԻՒԲԱՍԼ և ՔԱՐՏԻՃ.
Զուլելի երկաթ, ՔԱՂԵՏԻ — թիւ 1.
Հանքածուխ, ՔՕՔ.
Տոկուն աղիւս, ՔՕՎԷՆ.

Բոլոր այս ապրանքներն ընտիր տեսակէ են և ԽԻՍՏ ԱԺԱՆԴՆԵՐՈՎ կը վաճառուին։

ՖՐԷՏ, ԼԷՅԼԱՆՏ
ՇՈՓԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈՓԵՆԱՒԻՔ

Որ է Ամանորդաց 1885 կը բանին Լէյբրուլ և Արէ-Լէյ գլխ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ամերիան	2500	Ֆալմենան	3700
Ալզասիան	2500	Ֆլամենան	3700
Անատոլզեան	2500	Ֆլաշեան	3700
Ամթենան	2500	Իպէրիան	5500
Արապիան	3700	Իպիրիան	5500
Պավարիան	6000	Իտրիան	5500
Պուլկարիան	6000	Լէսպիան	2200
Բասթէլեան	800	Լիսուրեան	2500
Սաքսենան	2000	Լէսպան	800
Տուրոյ	700	Օրոթոդ	700
Էճիրշեն	3700	Բերսիան	3800
Ֆապիան	3700	Վալենսիան	6800
Ֆալէրնիան	3700	Վիրճինեան	6800

Անտալուզեան շրջենաւը նաւապետ Ֆըլմինկ դէպի անոյշ 20 ին Լիվրբուլէ ասա կ'սպասուի։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ. ԷՏՈՒԱՐԴ ԼԱՆՖՈՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւլէթ խան, Գալաթիա.

Նաւատեղք, Գարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալներնէ
Կ. Պոլիս, Լուտարա Լաֆոնդէն.
Ճիւպրալար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք
Ալէքսանդրիա, Կ. Լ. Վասման և ընկ.
Մարսիլիա, Ա. Քասիլերի.
Ցիրա, Ա. Մ. Մավրոկորդատոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիդօլ և ընկ.

Ն. ԲԱՌԻԼ ԷՆԷ
ՇՈՓԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիոյ և Բոլիէ գծէս կանոնաւորապէս բանող

Սամսոն և Տրապիզոն երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լ. Մէրքի որ Սեպտեմբեր 28ին Մարսիլիայէն և Հոկտեմբեր 15ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Բ. Լ. Մէրքի, որ Հոկտեմբեր 6 երկուշաբթի և Լ. Մէնդրէլի որ Հոկտեմբեր 7 երեքշաբթի օր պիտի մեկնի։

Ուղղեալ և արտ ուղեւորութեան

Նաւուղէքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈՒԹ ՐԷՊՈՒԼ
Մոմհանէ փողոց, թիւ 141

ՄՈՍ
ՇՈՓԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվրբուլ և Մէքսիքոյէ դէպ. բանող շրջենաւ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոքուս	4200	Օսպրեա	3000
Ֆերու	4000	Նեթիս	3000
Օսմանլի	4000	Բերա	3000
Սեսոստրիս	3250	Աղլանտիք	1700
Թիպա	3250	Լոդիս	800
Մակասար	3250	Օրինտա	800
Մարիոթիս	3250	Սէսիլ	700

Բերա շրջենաւը նաւապետ Ֆոլէսմերը Լիվրբուլէն ասա հասաւ ընդհանուր վաճառքով։

Վերոյիշեալ շրջենաւք չքեղապէս յարդարուած են ճամբորդներու համար

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹԻՆ և ԸՆԿ.
Մէյսոնլլրգ փողոց, Պոլիս
Ցնօրէնութիւն, Լիվրբուլ
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սթրիդ, Լիվրբուլ

ԲԱԲԱՅԱՆԻ
ՇՈՓԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվրբուլ, Մէքսիքոյէ և Օրլոսի դէպ. կանոնաւորապէս բանող

ՇՈՓԵՆԱՒԻՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Պէքօ
Արարատ	2,500	Ռոճերս
Աբգատիա	2,500	Քրուիքշանք
Լաքոնիա	2,500	Ուիլքս
Մասէտոնիա	3,500	Մարշ
Բուսմիթիա	2,300	Ֆոթրդճիլ

Այլ Սոֆիա շրջենաւը Լիվրբուլէն ասա եկաւ։

Ընկերութիւնն օրինաւոր դներով վաճառք կընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամեն գիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ. ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

ՔԻԻՆԱՐՏ
ՇՈՓԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈՓԵՆԱՒԻՔ

Որ է ամբոք տարի մ'անգամ կը բանին Լիվրբուլ և Մէքսիքոյէն դէպ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մարթա	3,000
Ագլաս	3,000	Մորոքքօ	2,500
Ամերբօ	3,000	Նանթ	2,500
Գոդֆրա	4,600	Բավարիա	5,000
Գաթայիա	3,800	Բարթիա	3,200
Գալլէգ	2,500	Բալմիրա	3,000
Գրիթիշ Քուին	1,200	Սերվիա	7,300
Սէֆանիա	3,000	Սէրիա	4,600
Քագալանիա	4,700	Սարակոսա	3,000
Շեկսպիր	2,000	Սամարիա	3,000
Տեվերսա	2,500	Սիտան	3,000
Կալլիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէտար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Թրինիտատ շրջենաւը, նաւապետ Ռիլը հոկտեմ. 13ին Լիվրբուլէն ասա կ'սպասուի։

Դիմել առ. ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ
Գործակատար
Թիւ 1 Քիւչիք Հալիլ փաշա խան Գալաթիա

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈՓԵՆԱՒՈՅ

Ընդ դէմ Անէլոյ, Կ. Պոլսոյ և Օրլոսի

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍՐՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպանս	2,000	Լէբանոն	4,500
Անճէլ	3,000	Մարէնկ	4,300
Արկօ	4,300	Մարսաքին	2,500
Պասսանս	3,500	Մէյս	2,000
Պորտորին	2,200	Նէրս	2,000
Պրաֆ	2,000	Օթելլ	5,000
Գէլլոս	2,600	Ոլսանս	3,000
Գայիրաս	2,500	Ոդրանդ	4,500
Գամիս	2,400	Ոդգ	2,000
Գաբգ	2,900	Բասիֆիք	1,200
Գոմ	2,700	Բալերմ	3,200
Տիտս	2,500	Բատդեր	4,700
Տամիս	4,300	Քիդ	2,300
Տրաբ	2,600	Բիտիթ	4,400
Իրատ	2,600	Բիտտլս	3,200
Յոլ գոն	800	Բոլլ	3,000
Ֆիտս	4,700	Բոմանս	5,500
Ֆլամինկ	4,600	Բամիս	3,500
Կալիէ	5,500	Սալերնս	4,000
Կիդանս	2,200	Սաբֆ	2,000
Կոզբ	4,800	Սիլվիս	2,000
Կրոանս	2,200	Սորէնդ	4,300
Հանկ		Թասսոս	4,200
Հէրս	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկ	3,000	Թիկեր	4,300
Հիսմկերդ	4,200	Թուլտոս	2,300
Հիս	2,300	Ֆրանդ	3,600
Քէլտս	2,000	Եէտոս	3,600
Քոֆլս	2,200	Զէպրա	4,000
Լէս	2,000	Զէրս	440

Տրաւէս շրջենաւը, նաւապետ Տոնկան, Անգլիայէն ասա հասաւ ընդհանուր վաճառքով, և իւր բեռը պարպելէ յետոյ Օ. տէսա պիտի ուղեւորի։

Կէօրսէս շրջենաւը ամսոյս 25 ին Անգլիայէն մեկնեցաւ Զմիւռնիա և Կ. Պոլիս երթալու համար և հոկտեմբեր 12 ին ասա կ'սպասուի։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ. ՖԻԼՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ
Գործակալ
Թիւ 17—18, Քիւչիք Միւլէթ խան Գալաթիա

Ադրեսնատէր, Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԷՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՑ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

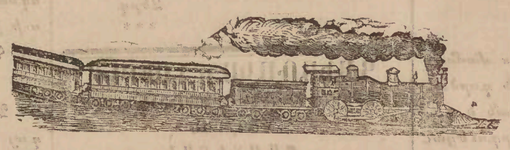

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻԻՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ 20 Սեպտեմբեր (Ն. Տ.) 1884, մինչեւ ցնոր տնօրինութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻԻՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	ԹՈՒՄԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՅ 0	4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	60	62	64
	Առաւօտ												Իրիկուն											
	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.
Կ. Պոլիս	6	17	6	50	7	15	7	42	8	14	8	43	9	12	9	42	10	20	10	39	11	17	11	49
Գուլ-գարու	6	28	7	—	7	27	7	53	8	25	8	54	9	23	9	53	10	30	10	49	11	28	12	—
Եէնի-գարու	...	...	...	...	7	57	...	...	8	58	...	...	...	...	...	...	10	34	10	53	11	32	12	04
Չամլուտ փաշա	...	...	...	...	8	—	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	10	37	10	56	11	35	12	07
Յանսթիա	...	...	...	...	8	6	...	...	9	4	...	...	...	...	...	...	10	42	11	1	11	40	12	12
Եէտի-գուլէ	6	37	7	10	7	41	8	12	8	33	9	10	9	31	10	1	10	46	11	4	11	45	12	15
Մաքրիգիւղ	6	48	7	23	8	—	8	24	...	...	9	22	...	...	...	...	10	58	...	...	11	58	...	...
Ա.յ—Աթէֆանոս	...	...	7	33	8	14	8	34	...	...	9	32	...	...	...	...	11	8	...	...	12	9	...	...
Քիւչիւք Չէքմէճէ	...	...	...	...	8	25	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	12	18	...	...

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	24	26	28	30	32	34	36	38	40	60	62	64
	Իրիկուն											
	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.
Կ. Պոլիս	12	49	1	31	2	35	3	6	3	45	4	10
Գուլ-գարու	12	59	1	42	2	46	3	17	3	56	4	21
Եէնի-գարու	1	3	1	46	2	50	3	21	4	...	4	25
Չամլուտ փաշա	1	6	1	49	2	53	3	24	...	...	4	28
Յանսթիա	1	11	1	54	2	58	3	29	4	6	4	33
Եէտի-գուլէ	1	14	1	59	3	3	3	32	4	11	4	36
Մաքրիգիւղ	...	...	2	11	3	15	...	...	4	23	...	...
Ա.յ—Աթէֆանոս	...	...	2	21	3	25	...	...	4	33	...	...
Քիւչիւք Չէքմէճէ	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27
	Առաւօտ										Իրիկուն	
	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.
Քիւչիւք Չէքմէճէ	...	...	7	1	...	...	...	...	...	...	...	1 24
Ա.յ—Աթէֆանոս	...	...	7	12	7	45	...	...	8	44	...	1 34
Մաքրիգիւղ	6	1	6	55	7	24	7	57	...	...	8	55
Եէտի-գուլէ	6	13	7	8	7	37	8	11	8	38	9	9
Յանսթիա	6	17	7	12	7	41	8	15	8	42	9	13
Չամլուտ փաշա	6	22	7	17	7	46	...	...	8	47	...	...
Եէնի-գարու	6	25	7	20	7	49	8	21	8	50	9	19
Գուլ-գարու	6	30	7	25	7	54	8	26	8	55	9	24
Կ. Պոլիս	6	39	7	34	8	03	8	35	9	4	9	33

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	29	31	33	35	37	39	61	63	65	1
	Իրիկուն									
	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.